

บทบาทและความสัมพันธ์ของชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

ในบทนี้จะเป็นการพิจารณาถึงสภาพเศรษฐกิจของชุมชนเมืองทั้ง 53 แห่ง จากนั้นเป็นการศึกษาถึงลำดับความสำคัญของชุมชนเมืองทั้งหมด โดยแยกเป็น 3 ลักษณะคือ ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม และลักษณะทางโครงสร้างพื้นฐาน แล้วจึงเสนอภาพรวมของชุมชนทั้งหมด เพื่อให้เห็นภาพรวมของระบบชุมชนในพื้นที่ แล้วจึงพิจารณาบทบาทและความสัมพันธ์ของชุมชนเมืองต่อไป

4.1 ชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

ระบบชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกประกอบด้วยชุมชนเมืองทั้งสิ้น 53 แห่ง เป็นชุมชนเมืองระดับเทศบาล จำนวน 10 แห่ง และชุมชนเมืองระดับสุขาภิบาลจำนวน 43 แห่ง จังหวัดชลบุรีซึ่งเป็นจังหวัดศูนย์กลางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกจะมีการกระจายตัวของชุมชนเมืองหนาแน่นกว่าจังหวัดอื่น กล่าวคือ จังหวัดชลบุรีมีชุมชนเมืองจำนวน 22 แห่ง เป็นชุมชนเมืองระดับเทศบาล 5 แห่ง ในจำนวนนี้เป็นเทศบาลเมือง 2 แห่ง คือเทศบาลเมืองชลบุรี และเทศบาลเมืองพนัสนิคม เทศบาลตำบล 3 แห่ง คือ เทศบาลตำบลศรีราชา เทศบาลตำบลบ้านบึง เทศบาลตำบลแสนสุข และเมืองพัทยา และชุมชนเมืองระดับสุขาภิบาลจำนวน 17 แห่ง จังหวัดฉะเชิงเทรามีชุมชนเมืองรวม 17 แห่ง เป็นชุมชนเมืองระดับเทศบาลเมือง 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา และเทศบาลตำบล 1 แห่ง คือ เทศบาลตำบลบางคล้า และชุมชนเมืองระดับสุขาภิบาลจำนวน 15 แห่ง จังหวัดระยองมีชุมชนเมืองรวม 14 แห่ง เป็นชุมชนเมืองระดับเทศบาล 2 แห่ง คือ เทศบาลเมืองระยอง และเทศบาลตำบลทางเกวียน และชุมชนเมืองระดับสุขาภิบาลจำนวน 12 แห่ง (รายละเอียดดูในภาคผนวก 1)

ชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกจำนวน 53 แห่ง ดังที่กล่าวมาข้างนี้มีบทบาทและหน้าที่เฉพาะด้าน โดยมีปัจจัยทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมเป็นตัวกำหนดระดับการพัฒนา ซึ่งส่งผลให้ชุมชนเมืองมีลำดับความสำคัญที่ต่างกันด้วย แต่ชุมชนเมืองเหล่านี้ยังคงมี

ความสัมพันธ์ต่อกันในรูปของการพึ่งพาบริการทาง เศรษฐกิจและสังคมระหว่างกัน และในส่วนนี้จะกล่าวถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอยู่ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของชุมชนเมืองที่ได้จากการสำรวจข้อมูลภาคสนามในด้าน สภาพแวดล้อมทั่วไป การคมนาคมขนส่ง การสาธารณสุขและสาธารณสุข การศึกษาและสาธารณสุข และการพาณิชย์กรรม ชุมชนเมืองในแต่ละจังหวัดมีลักษณะดังนี้

#### 4.1.1 สภาพแวดล้อมทั่วไป

จะศึกษาขนาดของชุมชนเมือง โดยพิจารณาขนาดของพื้นที่เมือง (Urban Area) ซึ่งแบ่งได้ 3 ระดับ ชุมชนเมืองขนาดใหญ่ มีพื้นที่เมืองมากกว่า 20 ตารางกิโลเมตรขึ้นไป ชุมชนเมืองขนาดกลางมีพื้นที่เมือง 10-19 ตารางกิโลเมตร และชุมชนเมืองขนาดเล็กมีพื้นที่เมืองน้อยกว่า 10 ตารางกิโลเมตร และศึกษาถึงความสัมพันธ์ของชุมชนเมือง โดยพิจารณาถึงความสะดวกในการเข้าถึง (Accessibility) ระหว่างชุมชนศูนย์กลางจังหวัดกับชุมชนที่อยู่โดยรอบ โดยมีระยะทางและเวลาที่ใช้ในการเดินทาง เป็นตัวแปรที่สำคัญในการกำหนดความสะดวกของการเข้าถึงศูนย์กลางจังหวัด

ชุมชนเมืองจังหวัดชลบุรี มีจำนวน 22 แห่ง มีพื้นที่รวม 782.277 ตารางกิโลเมตร ประชากรเมืองรวม 445,256 คน ความหนาแน่นประชากรเมืองต่อพื้นที่เมืองเฉลี่ย 569.179 คนต่อตารางกิโลเมตร ชุมชนเมืองขนาดใหญ่มี 4 ชุมชน คือ สุขาภิบาลอำพลุม เมืองพัทยา สุขาภิบาลบางละมุง และเทศบาลตำบลแสนสุข โดยมีพื้นที่เมือง 379.00, 208.1, 22.38 และ 20.27 ตารางกิโลเมตร ตามลำดับ ชุมชนเมืองขนาดกลาง มี 6 ชุมชน และชุมชนเมืองขนาดเล็ก จำนวน 12 ชุมชน

เมื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนเมืองศูนย์กลางสำคัญของจังหวัดกับชุมชนเมืองที่ตั้งอยู่โดยรอบ โดยมีระยะทางและเวลาที่ใช้ในการเดินทาง เป็นปัจจัยที่สำคัญที่กำหนดความสะดวกในการเข้าถึง พบว่า ชุมชนเมืองที่ตั้งอยู่โดยรอบส่วนใหญ่สามารถเดินทางเข้าถึงศูนย์กลางจังหวัดโดยทางถนน ภายในระยะเวลาประมาณ 30 นาที ด้วยระยะทางประมาณ 0.2 - 40 กิโลเมตร ถึง 15 ชุมชน ส่วนชุมชนเมืองอีก 6 แห่ง เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ไกลจากศูนย์กลางจังหวัดออกไป สามารถเข้าสู่ศูนย์กลางจังหวัดภายในระยะเวลาประมาณ 1 - 1.30 ชั่วโมง ด้วย



ระยะทางประมาณ 48 - 84 กิโลเมตร

ชุมชนเมืองจังหวัดระยองจำนวน 14 แห่ง พื้นที่เมืองรวม 244.728 ตารางกิโลเมตร ประชากรเมืองรวม 148,880 คน ความหนาแน่นประชากรเมืองต่อพื้นที่เมืองเฉลี่ย 608.347 คนต่อตารางกิโลเมตร เมื่อพิจารณาถึงขนาดของชุมชนพบว่า มีชุมชนเมืองขนาดใหญ่ 3 ชุมชน ได้แก่ สุขาภิบาลสุนทรภู่ สุขาภิบาลบ้านเพ และสุขาภิบาลบ้านฉาง โดยมีพื้นที่เมือง 71.66, 34.50 และ 24.00 ตารางกิโลเมตร ตามลำดับ ชุมชนขนาดกลาง 7 ชุมชน และชุมชนขนาดเล็ก 4 ชุมชน

เมื่อศึกษาถึงความสะดวกในการเข้าถึงชุมชนศูนย์กลางจังหวัด พบว่า ชุมชนเมืองสาครบุรีที่ตั้งอยู่โดยรอบสามารถเดินทางเข้าถึงได้ภายในระยะเวลาประมาณ 30 นาที ด้วยระยะทางระหว่าง 11 - 28 กิโลเมตร จำนวน 6 ชุมชน ส่วนชุมชนเมืองอีก 7 แห่งสามารถเดินทางเข้าถึงศูนย์กลางจังหวัดภายในระยะเวลาประมาณ 1-1.30 ชั่วโมง ด้วยระยะทางระหว่าง 48 - 72 กิโลเมตร

ชุมชนเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 17 แห่ง พื้นที่เมืองรวม 75.062 ตารางกิโลเมตร ประชากรเมืองรวม 124,227 คน ความหนาแน่นประชากรเมืองต่อพื้นที่เมืองเฉลี่ย 1,654.999 คนต่อตารางกิโลเมตร เมื่อพิจารณาถึงขนาดของชุมชนเมืองพบว่า ชุมชนเมืองของจังหวัดฉะเชิงเทราทั้งหมดเป็นชุมชนเมืองขนาดกลางและชุมชนเมืองขนาดเล็กเท่านั้น จำนวน 3 และ 14 แห่ง ตามลำดับ

เมื่อศึกษาถึงความสะดวกในการเข้าถึงชุมชนศูนย์กลางจังหวัดของชุมชนเมืองที่ตั้งอยู่โดยรอบ พบว่า ชุมชนเมืองสาครบุรีเกือบทุกชุมชน คือ 16 ชุมชน สามารถเดินทางเข้าถึงภายในระยะเวลาประมาณ 30 นาที ด้วยระยะทางระหว่าง 12 - 40 กิโลเมตร และมีเพียง 1 ชุมชน คือสุขาภิบาลสนามชัยเขต ซึ่งตั้งอยู่ไกลจากศูนย์กลางจังหวัดออกไป สามารถเดินทางเข้าถึงภายในระยะเวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ด้วยระยะทางประมาณ 50 กิโลเมตร

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ขนาดของชุมชนเมืองชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เมื่อพิจารณาเฉพาะในด้านพื้นที่เมืองจะพบว่า สัดส่วนของชุมชนเมืองขนาดใหญ่จะมีน้อยกว่าชุมชนเมืองขนาดเล็ก กล่าวคือ ชุมชนขนาดเล็กจะมีมากที่สุด ตามด้วยชุมชนขนาดกลางและชุมชนขนาดใหญ่ซึ่งมีน้อยที่สุด ในด้านของความสะดวกในการเข้าถึงศูนย์กลางจังหวัด พบว่า ชุมชนเมืองส่วนใหญ่สามารถเดินทาง เข้าถึงศูนย์กลางจังหวัดภายในระยะเวลาประมาณ 30 นาที ด้วยระยะทางประมาณ 0.2 - 40 กิโลเมตร และมีชุมชนเมืองน้อยแห่งที่ต้องใช้เวลาเดินทาง เข้าสู่ศูนย์กลางประมาณ 1 -1.30 ชั่วโมง ด้วยระยะทางระหว่าง 48 - 84 กิโลเมตร

#### 4.1.2 การคมนาคมขนส่ง

การคมนาคมขนส่งที่สะดวกมีความสัมพันธ์กับทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมในพื้นที่ภาคกับพื้นที่ข้างเคียง โดยผ่านระบบโครงข่ายคมนาคมในพื้นที่นั้น ความได้เปรียบในเชิงทำเลที่ตั้งของชุมชนสะท้อนให้เห็นถึงความสะดวกในการเข้าถึงภายในระบบพื้นที่ โดยผ่านการคมนาคมรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การคมนาคมขนส่งทางบก ทางน้ำ และทางรถไฟ ซึ่งนับเป็นความสำคัญขั้นพื้นฐานที่มีต่อการพัฒนาภูมิภาค ในอันที่จะช่วยให้การเดินทางสะดวก ขนส่งสินค้าได้ราคาถูกลง และมีโครงข่ายภาคที่กว้างไกล ซึ่งจะสร้างโอกาสในการขยายกิจกรรมในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพระหว่างชุมชนศูนย์กลางกับพื้นที่บริการ และระหว่างแหล่งผลิตกับตลาด ระบบโครงข่ายที่สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพเป็นตัวกระตุ้นที่สำคัญประการหนึ่งให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของลักษณะความเป็นเมืองหรือชุมชนศูนย์กลาง คือ ระบบการคมนาคมทางน้ำ ทางรถไฟ ทางรถยนต์ และทางอากาศ ทั้งนี้เพราะระบบโครงข่ายการคมนาคมจะถูกใช้เป็นเส้นทางในการขายผลผลิต วัตถุดิบ หรือปัจจัยการผลิต รวมถึงการเข้ามาใช้บริการทางสังคมประเภทต่าง ๆ ในยังชุมชนโดยรอบ

จากการศึกษาถึงลักษณะการคมนาคมขนส่งของชุมชนเมืองชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก มีดังนี้

##### (1) การคมนาคมขนส่งของชุมชนเมืองในจังหวัดชลบุรี

ชุมชนเมืองจังหวัดชลบุรีส่วนใหญ่ตั้งกระจายอยู่ริมชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกตามแนวเหนือใต้ และมีบางส่วนตั้งลึกเข้าไปบนพื้นที่ การคมนาคมติดต่อกันระหว่างชุมชนเมือง



ภายในจังหวัดและชุมชนเมืองระหว่างภาคใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (ถนนสุขุมวิท) ซึ่งเป็นทางหลวงแผ่นดินสายหลักที่พาดผ่านชุมชนเมืองสำคัญของจังหวัดชลบุรี ซึ่งตั้ง เกาะคว่ำบางคาม แนวถนนสายนี้ และยังมีทางหลวงจังหวัดหลายสาย เช่น ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 34, 315, 331 และ 344 พาดผ่านชุมชนเมืองของจังหวัดหลายแห่งอีกด้วย นอกจากนี้การคมนาคมขนส่งระหว่างชุมชนเมืองบางส่วนใช้เส้นทางรถไฟสายตะวันออก (กรุงเทพฯ-ชลบุรี) ซึ่งวางตัวคู่ขนานกับแนวทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ผ่านชุมชนเมืองสำคัญหลายแห่งเช่นกัน การมีโครงข่ายระบบการคมนาคมรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางรถยนต์และทางรถไฟพาดผ่านหนาแน่น ประกอบกับชุมชนเมืองหลายแห่งของจังหวัดมีบทบาทสำคัญในด้านการเป็นเมืองท่องเที่ยว พาณิชยกรรม การค้า และการขนส่ง ส่งผลให้ชุมชนที่มีบทบาทด้านนี้มีความสำคัญมากยิ่งขึ้นเป็นศูนย์กลางการคมนาคมที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ เทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม เทศบาลตำบลศรีราชา เทศบาลตำบลแสนสุข เทศบาลตำบลบ้านบึง เมืองพัทยา สุขาภิบาลบ้านสวน สุขาภิบาลอ่าวอุดม และสุขาภิบาลสัตหีบ การเป็นชุมชนศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งระหว่างชุมชน โดยทำหน้าที่เป็นจุดรวบรวมและแจกจ่ายการขนส่งผู้โดยสาร ซึ่งจะมีสถานีขนส่งรองรับและตั้งอยู่ในชุมชน ได้แก่ เทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม เทศบาลตำบลศรีราชา สุขาภิบาลบ้านสวน และสุขาภิบาลสัตหีบ การขนส่งผู้โดยสารระหว่างชุมชนเมืองจังหวัดชลบุรีกับกรุงเทพมหานครโดยรถโดยสารบ.ช.ส. ของรัฐบาล และรถโดยสารของบริษัทเอกชน ภายในชุมชนเมืองนั้น ๆ ส่วนการขนส่งผู้โดยสารภายในจังหวัด มีชุมชนเมืองหลายแห่งจัดการเดินรถโดยสารที่นำเชรบ.ช.ส. ซึ่งดำเนินการโดยเอกชน วงจรไปยังอำเภออื่น ๆ ใกล้เคียง ได้แก่ เทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลตำบลศรีราชา เทศบาลตำบลแสนสุข เมืองพัทยา สุขาภิบาลสัตหีบ สุขาภิบาลอ่าวอุดม สุขาภิบาลหนองใหญ่ สุขาภิบาลพานทอง และสุขาภิบาลบ่อทอง

นอกจากนี้แล้วการเดินทางภายในชุมชนเมืองมีการใช้พาหนะรูปแบบอื่น ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้โดยสาร ได้แก่ สามล้อถีบ สามล้อเครื่อง รถเมล์เล็ก รถสองแถวและมอเตอร์ไซด์รับจ้าง

## (2) การคมนาคมขนส่งของชุมชนเมืองในจังหวัดระยอง

เส้นทางคมนาคมสายหลักของชุมชนเมืองจังหวัดระยองใช้ทางหลวง

แผ่นดินหมายเลข 3 (สุภูมิวิท) และ 36 (บางละมุง-ระยอง) ภาคผ่านชุมชนเมือง 10 แห่ง ชุมชนเมืองศูนย์กลางการคมนาคมมี 2 แห่ง คือ เทศบาลเมืองระยอง และเทศบาลตำบลทางเกวียน เนื่องจากมีทางหลวงแผ่นดินทั้ง 2 สายภาคผ่าน นอกจากทางหลวงแผ่นดินแล้วการคมนาคมขนส่งระหว่างชุมชนใช้เส้นทางหลวงจังหวัดซึ่งมีโครงข่ายครอบคลุมทั้งพื้นที่ การเดินทางติดต่อระหว่างชุมชนนิคมใช้รถ บ.ช.ส. ของรัฐบาล ซึ่งวิ่งระหว่างชุมชนเมืองกับกรุงเทพมหานคร โดยมีชุมชนเมือง 2 แห่ง ที่เป็นศูนย์รวม (Node) ของการขนส่งผู้โดยสาร โดยมิถานีขนส่ง บ.ช.ส. ตั้งอยู่ในเทศบาลเมืองระยอง และสุขาภิบาลบ้านปลวกแดง ชุมชนเมืองยังมีการจัดการเดินทางโดยสารโดยเอกชน วิ่งตรงไปยังกรุงเทพมหานครที่สุขาภิบาลบ้านเพ สุขาภิบาลสุนทรภู่ และสุขาภิบาลบ้านปลวกแดง นอกจากนี้แล้วยังมีการจัดการเดินทางโดยสารจากชุมชนเมืองไปยังอำเภออื่น ๆ ด้วย ส่วนการติดต่อภายในชุมชนเมืองนิคมใช้รถสามล้อถีบ สามล้อเครื่อง มอเตอร์ไซด์รับจ้าง

### (3) การคมนาคมขนส่งของชุมชนเมืองในจังหวัดฉะเชิงเทรา

เส้นทางคมนาคมสายหลักของชุมชนเมืองฉะเชิงเทรา คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3, 314, และ 318 นอกจากนี้ยังมีทางหลวงจังหวัดเชื่อมถึงชุมชนระดับต่าง ๆ ทั้งพื้นที่ และมีทางรถไฟ ศูนย์กลางการคมนาคมสำคัญของจังหวัด คือ เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา เนื่องจากมีทางหลวงแผ่นดิน 2 สายภาคผ่าน การคมนาคมติดต่อกับชุมชนเมืองภายนอกนิคมใช้รถ บ.ช.ส. และรถโดยสารที่เอกชนดำเนินการ การคมนาคมติดต่อภายในชุมชนเมืองใช้รถสามล้อถีบ สามล้อเครื่อง รถสองแถว มอเตอร์ไซด์รับจ้าง และเรือสำหรับชุมชนริมน้ำ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การเข้าถึงชุมชนเมืองชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกกระทำได้สะดวก เนื่องจากมีโครงข่ายการคมนาคมที่สมบูรณ์ สามารถเชื่อมถึงชุมชนระดับต่าง ๆ ภายในพื้นที่ได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ ทั้งการติดต่อกับชุมชนระหว่างภาคและชุมชนภายในภาคและภายในจังหวัด โดยมีชุมชนเมืองจังหวัดชลบุรี เป็นศูนย์กลางการคมนาคมของชายฝั่งทะเล ภาคตะวันออก



#### 4.1.3 การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

สาธารณูปโภคและสาธารณูปการซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของเมืองที่มีความพร้อมต่อการตอบสนองความต้องการของประชากรเมืองได้เพียงพอ จะสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเมือง อีกทั้งยังบ่งชี้ถึงระดับการพัฒนาของชุมชนเมืองแต่ละแห่งภายในภาคด้วย การสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาชุมชนเมือง ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ การระบายน้ำและการกำจัดน้ำเสีย การกำจัดขยะ และการป้องกันอัคคีภัย ซึ่งสิ่งเหล่านี้ชุมชนเมืองแต่ละแห่งมีความพร้อมแตกต่างกัน

##### (1) ไฟฟ้า

จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม แสดงให้เห็นว่า ชุมชนเมืองชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้มีไฟฟ้าใช้ครบทุกชุมชน

##### (2) ประปา

จังหวัดชลบุรี : ชุมชนเมืองส่วนใหญ่จำนวน 18 ชุมชน หรือประมาณร้อยละ 81.81 ของชุมชนเมืองมีน้ำประปาใช้ ยกเว้น สุขาภิบาลหัวเขาใหญ่ สุขาภิบาลอู่ทอง สุขาภิบาลหัวกุดแฉะ และสุขาภิบาลหนองคาง ซึ่งยังไม่มีน้ำประปาให้บริการแก่ประชากรเมือง

จังหวัดระยอง : ชุมชนเมือง 10 แห่ง มีน้ำประปาใช้ หรือคิดเป็นร้อยละ 71.42 ของชุมชนเมือง ยกเว้น สุขาภิบาลบ้านแพ สุขาภิบาลกลางกระเจต สุขาภิบาลสุนทรภู์ และสุขาภิบาลมาบตา ยังไม่มีพื้นที่ประปาให้บริการแก่ประชากรเมือง

จังหวัดฉะเชิงเทรา : ชุมชนเมือง 14 แห่ง มีน้ำประปาใช้คิดเป็นร้อยละ 82.35 ของชุมชนเมือง ยกเว้น สุขาภิบาลนครเนื่องเขต สุขาภิบาลปากน้ำ และสุขาภิบาลสนามชัยเขต ยังไม่มีน้ำประปาให้บริการแก่ประชากรเมือง

##### (3) โทรศัพท์

การติดต่อสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชุมชนเมือง เนื่องจากเมืองจะ

เป็นบริเวณที่มีการตั้งอยู่ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ความต้องการในการใช้เพื่อการติดต่อธุรกิจหรือเรื่องส่วนตัวจะมีมาก การติดต่อสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการกระตุ้นให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจรวดเร็วขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้การติดต่อระหว่างชุมชนเมืองทั้งภายในภาคและระหว่างภาครวดเร็ว ดังนั้นเมืองที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจสูง เป็นศูนย์กลางในการให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนรอบนอก ความต้องการใช้บริการด้านนี้จะยิ่งมากขึ้น

ชุมชนเมืองจังหวัดชลบุรี : ชุมชนเมืองเกือบทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 85.45 มีโทรศัพท์ใช้ ยกเว้นสุขาภิบาลเกาะสีชังแห่งเดียว โดยชุมชนเมืองระดับเทศบาลที่มีบทบาทและความสำคัญทางเศรษฐกิจสูงจะมีการใช้โทรศัพท์หนาแน่นกว่าชุมชนแห่งอื่น ได้แก่ เทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลเมืองพนัสนิคม เทศบาลตำบลศรีราชา เทศบาลตำบลแสนสุข และเมืองพัทยา ส่วนชุมชนเมืองสุขาภิบาลบางแห่งซึ่งเป็นชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นเมืองท่องเที่ยว ก็จะมีบริการด้านนี้หนาแน่นกว่าชุมชนเมืองในระดับเดียวกัน ได้แก่ สุขาภิบาลบางพระ และสุขาภิบาลสัตหีบ

ชุมชนเมืองจังหวัดระยอง : มีโทรศัพท์ใช้จำนวน 12 ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 85.7 ของชุมชนเมืองทั้งหมด โดยมีเทศบาลเมืองระยอง เทศบาลตำบลทางเกวียน สุขาภิบาลมาบตาพุด สุขาภิบาลบ้านฉาง และสุขาภิบาลบ้านค่าย มีมากที่สุด เพราะเป็นชุมชนเมืองที่มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัด ยกเว้นสุขาภิบาลเกลองกระเดศ และสุขาภิบาลจอมพลเจ้าพระยา ยังไม่มีโทรศัพท์ใช้ เนื่องจากเป็นชุมชนเมืองขนาดเล็กและเพิ่งได้รับการจัดตั้งให้เป็นสุขาภิบาล

ชุมชนเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา : มีโทรศัพท์ใช้จำนวน 13 ชุมชน หรือคิดเป็นร้อยละ 76.47 ของชุมชนเมืองทั้งหมด โดยเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา เทศบาลตำบลบางคล้า สุขาภิบาลบางปะกง และสุขาภิบาลพนมสารคาม ซึ่งเป็นชุมชนเมืองที่สำคัญของจังหวัดจะมีโทรศัพท์ใช้มากกว่าชุมชนอื่น ๆ และมีชุมชนเมือง 4 แห่ง ที่ยังไม่มีโทรศัพท์ใช้ ได้แก่ สุขาภิบาลนครเนื่องเขต สุขาภิบาลบางขนาก สุขาภิบาลบางเกลือ และสุขาภิบาลแปลงยาว ซึ่งล้วนแต่เป็น



ชุมชนขนาดเล็กมีบทบาททางด้านเศรษฐกิจน้อย

นอกจากโทรศัพท์ส่วนตัวแล้ว บริการโทรศัพท์สาธารณะแบบตู้ (ทางไกล) ก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชุมชนเมือง เพราะจะทำหน้าที่ในการให้บริการแก่ประชาชนทั่วในที่  
 ามมีโอกาสเป็นเจ้าของ หรือที่นั้นมีความจำเป็นต้องใช้โทรศัพท์ส่วนตัว เป็นสื่อกลางในการติดต่อ  
 อย่างสม่ำเสมอ บริการโทรศัพท์สาธารณะจะช่วยให้ประชาชนได้รับความสะดวกในการติดต่อ  
 สื่อสารมากยิ่งขึ้น เมืองที่มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจและสังคมสูงจะมีการให้บริการทางด้านนี้ให้แก่  
 ประชาชนเมืองมากกว่าชุมชนอื่น ๆ

ในส่วนของชุมชนเมืองจังหวัดชลบุรี พบว่า ชุมชนเมือง 18 แห่ง  
 มีบริการโทรศัพท์สาธารณะให้บริการแก่ประชากรเมือง คิดเป็นร้อยละ 81.81 ของชุมชนเมือง  
 โดยมีเทศบาลเมืองชลบุรี เมืองพัทยา สุขาภิบาลบ้านสวน เทศบาลตำบลแสนสุข และเทศบาล  
 ตำบลศรีราชา มีบริการด้านนี้มากที่สุด ส่วนชุมชนเมืองอื่น ๆ แต่ละแห่งมีจำนวนตู้โทรศัพท์สาธารณะ  
 วมเกิน 10 แห่ง และบางสุขาภิบาลนั้นมีบริการโทรศัพท์สาธารณะติดตั้งในชุมชนเมือง ได้แก่  
 สุขาภิบาลอ่างศิลา สุขาภิบาลเกาะสีชัง สุขาภิบาลท่าบ่อใหม่ และสุขาภิบาลบางเสร่

สำหรับชุมชนเมืองจังหวัดระยอง พบว่า ชุมชนเมืองที่มีบริการโทรศัพท์  
 สาธารณะติดตั้งในเขตเมืองมีจำนวน 8 ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 57.14 ของชุมชนเมืองในส่วนนี้  
 เทศบาลเมืองระยอง สุขาภิบาลบ้านเพ และเทศบาลตำบลทางเกวียน มีบริการตู้โทรศัพท์สาธารณะ  
 มากที่สุด ส่วนสุขาภิบาลอื่น ๆ มีน้อย และสุขาภิบาลจำนวน 6 แห่งที่นั้นมีบริการโทรศัพท์สาธารณะ  
 ได้แก่ สุขาภิบาลเกล่งกระเจ็ด สุขาภิบาลทุ่งควายกิน สุขาภิบาลปากน้ำประแส สุขาภิบาลสุนทรภู่  
 สุขาภิบาลบ้านค่าย และสุขาภิบาลจอมพลเจ้าพระยา

สำหรับชุมชนเมืองฉะเชิงเทรา พบว่า ชุมชนเมืองที่มีบริการตู้โทรศัพท์  
 สาธารณะให้บริการในชุมชน จำนวน 10 ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 58.82 ของชุมชนทั้งหมด โดย  
 เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรามีมากที่สุดจำนวน 26 แห่ง ส่วนชุมชนเมืองอื่น ๆ มีบริการโทรศัพท์  
 สาธารณะระหว่าง 2-5 แห่ง และสุขาภิบาลอื่น ๆ อีก 7 แห่งยังไม่มีโทรศัพท์สาธารณะให้บริการ

ได้แก่ สุขาภิบาลนครเนื่องเขต สุขาภิบาลบางชนาก สุขาภิบาลบางเกลือ สุขาภิบาลบ้านโพธิ์  
 สุขาภิบาลเทพราช สุขาภิบาลแปลงยาว และสุขาภิบาลเกาะขนุน

จากการบริการสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการประเทหไฟฟ้า ประปา  
 และโทรศัพท์ภายในชุมชนเมืองชายฝั่งทะเล ภาคตะวันออก บริการด้านไฟฟ้าสามารถตอบสนอง  
 ความต้องการของประชากรเมืองทุกแห่ง บริการด้านน้ำประปาแม้ว่าจะยังไม่สามารถจัดบริการ  
 ให้ได้ครบทุกชุมชนเมือง แต่ส่วนใหญก็สามารถได้รับบริการด้านนี้ และบริการด้านโทรศัพท์ ทั้ง  
 โทรศัพท์ส่วนตัวและโทรศัพท์สาธารณะ ก็สามารถจัดให้บริการแก่ชุมชนเมืองได้เป็นส่วนใหญ่  
 บริการ เหล่านี้ทั้งหมดยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนเมืองขนาดเล็ก ซึ่งมัก เป็น  
 ชุมชนเมืองที่มีความสำคัญทาง เศรษฐกิจและสังคมในระดับต่ำ และ เมื่อพิจารณาถึงการได้รับบริการ  
 สาธารณูปโภคและสาธารณสุขการทุกด้านคงที่กล่าวมา ในจังหวัดชลบุรีสามารถจัดให้บริการได้  
 หนาแน่นและครอบคลุมชุมชนเมือง ได้มากกว่าชุมชนเมืองจังหวัดระยองและชุมชนเมืองจังหวัด  
 ฉะเชิง เตรา

#### (4) การระบายน้ำ การกำจัดขยะ และการป้องกันอัคคีภัย

เนื่องจากชุมชนเมือง เป็นพื้นที่ที่มีการตั้งอยู่อย่างหลากหลายของกิจกรรม  
 ทาง เศรษฐกิจและสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการและให้บริการแก่ประชากรทั้งภายในเขต  
 เมืองและประชากรที่อยู่ภายใต้ เขตอิทธิพลของชุมชนเมือง ซึ่งตั้งอยู่โดยรอบศูนย์กลางนั้น ๆ  
 การตั้งอยู่ร่วมกันของกิจกรรมและประชากรอย่างหนาแน่น จึงจำเป็นต้องมีการจัดระบบระบายน้ำ  
 การกำจัดขยะ และการป้องกันอัคคีภัยที่ดี และมีประสิทธิภาพ จึงจะหาได้ไม่เกิดผลกระทบต่อสภาพ  
 แวดล้อมภายในชุมชนเมือง ปรัชญาการที่เป็นรูปธรรมเด่นชัดของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีภาพในชุมชน  
 เมือง ได้แก่ ปัญหามลภาวะของน้ำ ที่เกิดขึ้นจากการปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม และ  
 ชุมชนบ้านเรือนลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ปัญหาขยะใน เมืองซึ่งมีจำนวนมากแต่สมรรถนะในการจัด  
 เก็บและกำจัดขยะมีไม่เพียงพอ ก่อให้เกิดกลิ่นเหม็นรบกวน ไม่ถูกสุขลักษณะ ปัญหาอัคคีภัยในเมือง  
 ที่มีสาเหตุมาจาก การเสื่อมคุณภาพของวัสดุอุปกรณ์ไฟฟ้าในอาคารบ้านเรือน ความไม่  
 เพียงพอของระบบป้องกันอัคคีภัยทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน ปัญหาดังกล่าวนี้ทำให้สภาพ  
 แวดล้อมในเมือง เสื่อมลง



จากการศึกษาภาคสนาม พบว่า ชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเล ตะวันออกมีการจัดการในด้านการระบายน้ำ การกำจัดขยะ และการป้องกันอัคคีภัย ในลักษณะดังนี้

### ชุมชนเมืองจังหวัดชลบุรี

การระบายน้ำ ในสภาพปัจจุบัน ชุมชนเมืองในจังหวัดชลบุรีเกือบทั้งหมดมีการระบายน้ำเสียจากชุมชนผ่านท่อหรือรางระบายน้ำลงสู่ทะเล แหล่งน้ำธรรมชาติอื่น ๆ หรือพื้นที่บึงเค็ม และมีชุมชนเมืองเพียงแห่งเดียวที่มีการระบายน้ำเสียจากชุมชน ระบายระบบท่อรวมน้ำเสีย คือ เทศบาลตำบลแสนสุข อาจกล่าวได้ว่าชุมชนเมืองทั้งหมดยังขาดระบบกำจัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ มีเพียงเมืองพัทยาเพียงแห่งเดียวที่มีการกำจัดน้ำเสียโดยการติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสีย ที่ถูกต้องตามมาตรฐานสากลก่อนระบายน้ำเสียลงสู่ทะเล เนื่องจากเมืองพัทยาเป็นเมืองท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลที่มีความสำคัญในระดับประเทศและนานาชาติ จึงมีการผลิตน้ำเสียจากหน่วยธุรกิจและอาคารชุมชนปริมาณมากในแต่ละวัน แต่ก็สามารถบำบัดน้ำเสียทั้งหมดได้เพียงบางส่วนเท่านั้น กล่าวคือสามารถบำบัดน้ำเสียได้ปีละ 4.5 ล้านลูกบาศก์เมตร จากปริมาณน้ำเสียทั้งหมด 13.332 ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นปริมาณที่สามารถบำบัดน้ำเสียร้อยละ 30 เท่านั้น (ข้อมูลจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดชลบุรี) ทั้งนี้เมืองพัทยาเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจงานด้านการท่องเที่ยวต่อประเทศอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีชุมชนอีก 2 แห่งที่มีระบบการระบายน้ำเสียด้วยวิธีการควา หักสั้น น้ำเสียจากชุมชนและครัวเรือนจะถูกปล่อยระบายลงพื้นดินบริเวณบึงเค็ม คือ สุขาภิบาลเกาะสีชัง และสุขาภิบาลหัวकुณเจ ดังนั้น การขาดการจัดการเรื่องระบบการระบายน้ำเสีย และระบบการกำจัดน้ำเสียที่ดีและมีประสิทธิภาพ นับเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของชุมชนเมืองในจังหวัดชลบุรีที่ควรได้รับการเอาใจใส่ในการแก้ไขจากหน่วยงานรัฐบาลส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น รวมถึงความร่วมมือจากภาคเอกชนภายในท้องถิ่นอย่างจริงจัง ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันชุมชนเมืองจังหวัดชลบุรีหลายแห่ง เป็นเมืองท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลที่สำคัญ และมีชื่อเสียงมาก เช่น เมืองพัทยา เมืองชลบุรี เมืองศรีราชา บางแสน (เทศบาลตำบลแสนสุข) ในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศจำนวนมาก เดินทาง เข้ามาท่องเที่ยว ส่งผลให้ปริมาณน้ำเสียมีมากขึ้น การระบายน้ำเสียลงสู่ทะเล ทำให้คุณภาพน้ำในบริเวณนั้นต่ำกว่ามาตรฐาน มีความสกปรกสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เกิดมลภาวะและความเสื่อมโทรมแก่ชุมชนเมืองได้ในพื้นที่

### ชุมชนเมืองจังหวัดระยอง

ในสภาพปัจจุบันชุมชนเมืองจังหวัดระยอง เกือบทุกแห่งมีการระบายน้ำเสียจากชุมชนผ่านท่อหรือรางระบายน้ำสู่แหล่งน้ำหรือพื้นที่ข้างเคียง เช่นเดียวกับชุมชนเมืองจังหวัดชลบุรี ระบบระบายน้ำและระบบการกำจัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ ยังไม่ได้นำมาใช้เพื่อป้องกันปัญหาน้ำเสียที่จะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนเมืองระดับเทศบาล และสุขาภิบาลของจังหวัด คือ เทศบาลเมืองระยอง สุขาภิบาลมาตาหุด สุขาภิบาลบ้านเพ และเทศบาลตำบลทางเกวียน ซึ่งล้วนแต่จะเป็นชุมชนเมืองที่มีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษา การอุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ชุมชนเมืองอีก 3 แห่ง ที่ยังไม่มีจัดการระบบระบายน้ำเสียระดับพื้นฐานที่ชุมชนเมืองทุกระดับทั้งมีได้แก่ สุขาภิบาลทุ่งควายกิน สุขาภิบาลมาข่า และสุขาภิบาลชุมแสง น้ำเสียจากชุมชนเมืองเหล่านี้จะถูกระบายลงสู่พื้นดินบริเวณใกล้เคียง ชุมชนเมืองเหล่านี้ควรได้รับการเอาใจใส่ในการจัดการระบบระบายน้ำเสียอย่างจริงจังจากหน่วยงานส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น

### ชุมชนเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา

ในสภาพปัจจุบันชุมชนเมืองในจังหวัดฉะเชิงเทราส่วนใหญ่ได้มีการระบายน้ำเสียจากชุมชนผ่านท่อและรางระบายน้ำที่ลงสู่แหล่งน้ำหรือพื้นที่ใกล้เคียง เช่นเดียวกับชุมชนเมืองใน 2 จังหวัดข้างที่กล่าวมาแล้ว ระบบระบายน้ำและระบบกำจัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ ยังไม่ได้นำมาใช้เพื่อป้องกันปัญหามลภาวะที่จะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและในระยะยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนเมืองระดับเทศบาลและสุขาภิบาล ซึ่งมีขนาดใหญ่และเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา เทศบาลตำบลบางคล้า และสุขาภิบาลบางปะกง ควรเร่งดำเนินการในเรื่องนี้ นอกจากนี้ชุมชนเมืองอีก 8 แห่ง ซึ่งเป็นชุมชนเมืองระดับสุขาภิบาลยังไม่มีจัดการระบบระบายน้ำเสียของชุมชนในระดับพื้นฐานที่ชุมชนเมืองทุกระดับทั้งมี ได้แก่ สุขาภิบาลนครเนื่องเขต สุขาภิบาลพาน้ำ สุขาภิบาลบางขนาก สุขาภิบาลบางเกลือ สุขาภิบาลบ้านโพธิ์ และสุขาภิบาลเทพราช เช่นกันชุมชนเมืองดังกล่าวนี้ควรได้รับการเอาใจใส่อย่างจริงจังทั้งจากหน่วยงานรัฐบาลส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น



### การกำจัดขยะ

ชุมชนเมืองจังหวัดชลบุรี มีการกำจัดขยะ 3 วิธีคือ การฝังกลบ การทิ้งหรือเผา และการเผา ซึ่งชุมชนเมืองในจังหวัดดังกล่าวนิยมใช้วิธีการทิ้ง เหมืองและเผา โดยการใช้รถบรรทุกรวบรวมขยะจากถังรองรับขยะที่ติดตั้งในเขตชุมชนเมืองในทั้งภายในนอกชุมชน ระบบการกำจัดขยะที่ถูกต้องโดยการสร้างโรงกำจัดขยะยังไม่ได้รับการนำมาใช้ เนื่องจากเป็นวิธีการที่ต้องใช้เงินลงทุนสูง รถบรรทุกซึ่งเป็นพาหนะที่จำเป็นในการขนถ่ายขยะจากชุมชนเมืองในทั้งภายในนอกชุมชนนั้น พบว่า ชุมชนเมืองส่วนใหญ่มีรถบรรทุกระหว่าง 1 - 4 คัน และมีจำนวนมากในเมืองขนาดใหญ่ซึ่งมีปริมาณขยะมากในแต่ละวัน เช่น เมืองพัทยา เทศบาลเมืองชลบุรี และเทศบาลตำบลแสนสุข มีรถบรรทุกขยะจำนวน 15, 12 และ 6 คันตามลำดับ ชุมชนเมืองเพียงแห่งเดียวที่มีรถบรรทุกขยะ คือ สุขาภิบาลตัวใหญ่ ส่วนถังรองรับขยะที่ติดตั้งไว้ตามจุดต่าง ๆ ในชุมชนเมืองจะมีครบทุกชุมชน

ชุมชนเมืองจังหวัดระยอง: มีลักษณะการรวบรวมและกำจัดขยะ เช่นเดียวกับชุมชนเมืองในจังหวัดชลบุรี กล่าวคือ ใช้วิธีการทิ้ง เหมืองและเผา โดยชุมชนเมืองส่วนใหญ่จะมีรถบรรทุกเข้าในการขนถ่ายขยะอยู่ระหว่าง 1 -3 คัน โดยเทศบาลเมืองระยองมีรถบรรทุกขยะมากที่สุด และภายในชุมชนเมืองทุกแห่งจะมีถังรองรับขยะที่ติดตั้งไว้ตามจุดต่าง ๆ ทั่วชุมชนเช่นกัน

ชุมชนเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา: มีลักษณะการรวบรวมและกำจัดขยะ เช่นเดียวกับชุมชนเมืองในจังหวัดทั้งสองที่กล่าวมาแล้ว กล่าวคือ ใช้วิธีการทิ้ง เหมืองและเผาในการกำจัดขยะ โดยชุมชนเมืองส่วนใหญ่จะมีรถบรรทุกเข้าในการขนถ่ายขยะอยู่ระหว่าง 1 - 5 คัน โดยเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา มีรถบรรทุกขยะมากที่สุด และภายในชุมชนเมืองทุกแห่งจะมีถังรองรับขยะที่ติดตั้งไว้ตามจุดต่าง ๆ ทั่วชุมชนเช่นกัน

### การป้องกันอัคคีภัย

การป้องกันอัคคีภัยในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกนั้น การดำเนินการต้องใช้อุปกรณ์ประเภทต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวกับระดับเพลิง เรือดับเพลิง รถบรรทุกน้ำ และเคมีดับ

เพลิง ระบบการป้องกันอัคคีภัยที่ดีและมีประสิทธิภาพจะช่วยลดอัตราความเสียหายและความสูญเสียทรัพย์สินตั้งแต่ของบุคคลและชุมชนโดยส่วนรวม อีกทั้งยังช่วยให้การดำรงอยู่ในชุมชนมีสวัสดิภาพที่ยั่งยืนด้วย จากการสำรวจภาคสนาม พบว่า ชุมชนเมืองชายฝั่งทะเลตะวันออก มีการจัดการระบบการป้องกันอัคคีภัย ดังนี้

**ชุมชนเมืองจังหวัดชลบุรี:** ชุมชนเมืองจังหวัดชลบุรีทุกแห่งมีระดับเพลิงไว้ใช้ในการป้องกันอัคคีภัย ยกเว้นสุขาภิบาลอ่างศิลาและสุขาภิบาลบ่อทอง ชุมชนเมืองจะมีระดับเพลิงประมาณ 1 - 6 คัน และมีมากที่สุดที่ชุมชนเมืองขนาดใหญ่ 4 แห่ง คือเมืองพัทยา เทศบาลเมืองพนัสนิคม เทศบาลเมืองชลบุรี และเทศบาลตำบลศรีราชา จำนวน 10, 7, 6 และ 4 คัน ตามลำดับ ส่วนระดับเพลิงพบในชุมชนเมืองบางแห่งที่ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเล ได้แก่ เทศบาลตำบลศรีราชา เมืองพัทยา เกาะสีชัง ซึ่งมีจำนวน 1 - 2 ลา นอกจากนี้ชุมชนเมืองดังกล่าวยังมีรถบรรทุกน้ำเพื่อใช้ในการเก็บสำรองน้ำจำนวน 15 ชุมชน ส่วนเคมีดับเพลิงทุกชุมชนเมืองมีอุปกรณ์น้ำใช้ทุกแห่ง ยกเว้น สุขาภิบาลสัตหีบ

**ชุมชนเมืองจังหวัดระยอง:** ชุมชนเมืองจังหวัดระยองส่วนใหญ่จะมีระดับเพลิงไว้ใช้ในการป้องกันอัคคีภัย ยกเว้นสุขาภิบาลจอมพลเจ้าพระยา และสุขาภิบาลชุมแสง ซึ่งเป็นชุมชนเมืองขนาดเล็กยังไม่มียกดับเพลิงใช้ ชุมชนเมืองในจังหวัดดังกล่าวจะมีระดับเพลิงระหว่าง 1-4 คัน โดยมีมากที่สุดที่เทศบาลเมืองระยอง และเทศบาลตำบลทางเกวียน ในด้านรถบรรทุกน้ำเพื่อใช้ในการเก็บสำรองน้ำมีจำนวน 7 ชุมชน หรือประมาณร้อยละ 50 ของชุมชนเมืองทั้งหมด ส่วนเคมีดับเพลิงมีใช้เกือบทุกชุมชน ยกเว้นสุขาภิบาลสุนทรภู์ สุขาภิบาลบ้านค่าย สุขาภิบาลฉาบ และสุขาภิบาลทางเกวียน

**ชุมชนเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา:** ชุมชนเมืองในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีระดับเพลิงไว้ใช้ในการป้องกันอัคคีภัยทุกแห่ง ยกเว้น สุขาภิบาลบางเกลือที่ยังไม่มีระดับเพลิง ชุมชนเมืองที่มีระดับเพลิงระหว่าง 1 - 4 คัน โดยเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา มีระดับเพลิงใช้มากที่สุด และมีชุมชนเมือง 10 แห่ง ที่มีการใช้ระดับเพลิงและมีการใช้รถบรรทุกน้ำเพื่อเก็บสำรองน้ำ ส่วนเคมีดับเพลิงมีใช้เกือบทุกชุมชน ยกเว้น สุขาภิบาลบ้านโพธิ์ สุขาภิบาลเทพราช



## สุขาภิบาลหม่มสารคาม และสุขาภิบาลสนามชัยเขต

กล่าวโดยสรุปแล้วจะพบว่า แม้ว่าชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกส่วนใหญ่จะมีการจัด เรื่องการระบายน้ำ การกำจัดขยะ และการป้องกันอัคคีภัยค่อนข้างทั่วถึงในเกือบทุกชุมชน แต่ยังมีนอจากกล่าวได้ว่า การจัดการในสิ่งดังกล่าวจะเพียงพอต่อการควบคุมป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าใดนัก ทั้งนี้เนื่องจากปริมาณและคุณภาพของสิ่งเหล่านั้นในชุมชนเมืองต่าง ๆ ยังต่ำกว่ามาตรฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนเมืองระดับเทศบาล และสุขาภิบาลขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญทาง เศรษฐกิจในระดับสูง โอกาสที่จะเกิดปัญหาจากสิ่งดังกล่าวจะยิ่งมากขึ้น เนื่องจากมีการตั้งอยู่อย่างหนาแน่นของกิจกรรมทาง เศรษฐกิจ สังคมประเภทต่าง ๆ รวมถึงประชากรเมืองที่อยู่กันอย่างแออัด ดังนั้นการเริ่มจัดการในสิ่งเหล่านี้ให้พร้อมทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ จึงเป็นสิ่งที่ต้องเร่งรีบดำเนินการเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะว่าชุมชนเมืองชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้ก้าวไปสู่การเป็นศูนย์กลางสำคัญของประเทศ ทั้งในด้านอุตสาหกรรม เศรษฐกิจ การศึกษา และการท่องเที่ยว ซึ่งจะก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงาน และผู้ประกอบการจากภูมิภาคต่าง ๆ เข้ามาพำนักอาศัยและประกอบธุรกิจอย่างมากมาย

### 4.1.4 การศึกษา

การศึกษานับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประชากรของประเทศให้มีคุณภาพ เท่าทันต่อการเติบโตของชุมชนเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้ก้าวไปสู่การเป็นแหล่งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ของประเทศ ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาในด้าน เศรษฐกิจ การท่องเที่ยวและระบบคมนาคมขนส่ง ความยาก การพัฒนาสิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องใช้ความรู้ เทคนิค วิชาการ ตลอดจนเทคโนโลยีระดับสูงมากขึ้น บทบาทในการจัดการศึกษาของชุมชนเมืองในภาคตะวันออกเฉียงใต้จะต้องสามารถผลิต บุคลากรที่มีคุณสมบัติและมีคุณภาพในระดับต่าง ๆ อย่างเพียงพอ โดยสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานประเภทต่าง ๆ ในย่านนี้ ซึ่งจะ เป็นแหล่งจ้างงานขนาดใหญ่ของประเทศในวิชาชีพต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ซึ่งจะช่วยให้เป้าหมายของการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้ประสบความสำเร็จ และนำมาซึ่งความเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจของประเทศ โดยส่วนรวม

จากการศึกษาข้อมูลภาคสนาม พบว่า ชุมชนเมืองชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกมีสถาบันการศึกษาทุกระดับตั้งกระจายอยู่ในพื้นที่ รายละเอียดมีดังนี้

ชุมชนเมืองจังหวัดชลบุรี : มีสถานศึกษาระดับต่าง ๆ ดังนี้

ระดับประถมศึกษา ชุมชนเมืองทุกแห่งสามารถให้บริการทางการศึกษาในระดับนี้ได้ทั่วถึง โดยมีโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมดจำนวน 139 แห่ง ครู 2916 คน และนักเรียน 54,951 คน สัดส่วนครู:นักเรียนเท่ากับ 1:18 สุขาภิบาลอ่าวอุดม เทศบาลเมืองชลบุรี และสุขาภิบาลบ้านสวนมีโรงเรียนระดับประถมมากที่สุด จำนวน 38, 16 และ 11 แห่ง ตามลำดับ

ระดับมัธยมศึกษา การให้บริการการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีอยู่ในชุมชนเมือง 17 แห่ง จากทั้งหมด 22 แห่ง มีโรงเรียนระดับดังกล่าวให้บริการแก่ประชากรในเขตชุมชนเมืองเองและในเขตชุมชนเมืองใกล้เคียงที่ยังไม่มีสถานศึกษาในระดับนี้ตั้งอยู่ อันได้แก่ สุขาภิบาลเกาะสีชัง สุขาภิบาลบางละมุง สุขาภิบาลหัวถนน สุขาภิบาลบางพระ และสุขาภิบาลบางเสร่ โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายในชุมชนเมืองจังหวัดชลบุรี มีทั้งสิ้น 34 โรงเรียน ครู 2,529 คน นักเรียน 31,159 คน สัดส่วนครู:นักเรียนเท่ากับ 1:12 โดยมีสุขาภิบาลอ่าวอุดม สุขาภิบาลบ้านสวน เทศบาลตำบลแสนสุข และสุขาภิบาลสัตหีบมีโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตั้งอยู่มากที่สุด

ระดับอาชีวศึกษาและสูงกว่า ชุมชนเมืองที่มีการจัดการศึกษาระดับนี้มีจำนวน 6 ชุมชน ได้แก่ เทศบาลเมืองชลบุรี จำนวน 4 แห่ง เทศบาลตำบลแสนสุข และสุขาภิบาลบ้านสวน ชุมชนละ 2 แห่ง สุขาภิบาลหนองคำสิงห์และสุขาภิบาลอ่าวอุดม ชุมชนละ 1 แห่ง จำนวนครู 703 คน จำนวนนักศึกษา 11,274 คน

ชุมชนเมืองจังหวัดระยอง : ชุมชนเมืองในจังหวัดระยองมีสถานศึกษาทุกระดับต่าง ๆ ดังนี้

ระดับประถมศึกษา ชุมชนเมืองทุกแห่งสามารถให้บริการการศึกษาในระดับนี้ได้ทั่วถึง โดยมีโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมดจำนวน 37 โรงเรียน ครู 1,114 คน นักเรียน 21,259



คน สักส่วนครู:นักเรียนเท่ากับ 1:19 โดยเทศบาลเมืองระยองและสุชาวิทาลัยบ้านฉางมีโรงเรียน  
ประถมศึกษาตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมืองมากที่สุด จำนวน 8 และ 5 แห่ง ตามลำดับ

**ระดับมัธยมศึกษา** การให้บริการการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและ  
ตอนปลาย มีจำนวน 12 ชุมชน จากชุมชนเมืองทั้งหมด 14 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 85.71 ของ  
ชุมชนทั้งหมด ยกเว้นสุชาวิทาลัยปากน้ำประแสร์และสุชาวิทาลัยจอมพลเจ้าพระยาที่ยังไม่มีสถานศึกษา  
ในระดับนี้ตั้งอยู่ เนื่องจาก เป็นชุมชนขนาดเล็กยังไม่มีความพร้อม ประชากรเมืองของชุมชนเมืองทั้ง  
สองนี้ ต้องไปใช้บริการโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาในเขตชุมชนเมืองใกล้เคียง โรงเรียน  
ระดับมัธยมศึกษาในชุมชนเมืองจังหวัดระยองมีทั้งสิ้น 13โรงเรียน ครู 781 คน นักเรียน 13,108 คน  
สักส่วนครู:นักเรียน เท่ากับ 1:17 ชุมชนเมืองแต่ละแห่งจะมีโรงเรียนมัธยมศึกษาตั้งอยู่ 1-2  
แห่ง เท่านั้น

**ระดับอาชีวศึกษาและสูงกว่า** ชุมชนเมืองที่มีการจัดการศึกษาในระดับนี้  
เพียงแห่งเดียวคือ เทศบาลเมืองระยอง มีจำนวน 1 โรงเรียน มีนักศึกษา 368 คน ส่วนชุมชนเมืองอื่น  
ๆ ต้องไปใช้บริการในชุมชนเมืองอื่นภายในจังหวัดหรือจังหวัดใกล้เคียง

**ชุมชนเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา** : ชุมชนเมืองในจังหวัดฉะเชิงเทรา มี  
สถานศึกษาในระดับต่าง ๆ ดังนี้

**ระดับประถมศึกษา** ชุมชนเมืองทุกแห่งสามารถให้บริการการศึกษาในระดับนี้  
ได้ทั่วถึง โดยมีโรงเรียนประถมศึกษาทั้งสิ้น 38 โรงเรียน ครู 718 คน นักเรียน 19,715 คน สักส่วน  
ครู:นักเรียน เท่ากับ 1:28 โดยเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา และเทศบาลตำบลบางคล้า มี  
โรงเรียนประถมตั้งอยู่มากที่สุด จำนวน 7 และ 5 แห่ง ตามลำดับ

**ระดับมัธยมศึกษา** การให้บริการการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและ  
ตอนปลายสามารถจัดทำได้เพียง 9 ชุมชน จาก 17 ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 52.94 ซึ่งส่วนใหญ่  
เป็นชุมชนขนาดใหญ่ โดยมีโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งสิ้น 16 แห่ง ครู 428 คน นักเรียน 12,058  
คน สักส่วนครู:นักเรียน 1:28 เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา มีโรงเรียนมัธยมศึกษาตั้งอยู่มากที่สุด

จำนวน 7 โรง ส่วนชุมชนเมืองที่ขึ้นมีโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ สุขาภิบาลนครเนื่องเขต สุขาภิบาลบางขนาก สุขาภิบาลคอนนิมพิล สุขาภิบาลท่าสะพาน สุขาภิบาลบางเกลือ สุขาภิบาลเทพราช สุขาภิบาลเกาะขนุน และสุขาภิบาลสนามชัยเขต ซึ่งประชาชนในสุขาภิบาลเหล่านี้จะไปใช้บริการในเขตชุมชนเมืองใกล้เคียงที่มีอยู่หรือเข้ามาใช้บริการที่ศูนย์กลางจังหวัด

ระดับอาชีวศึกษาและสูงกว่า สถานการศึกษาในระดับนี้ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองฉะเชิงเทราเพียงแห่งเดียว มีจำนวนสถานศึกษา 5 แห่ง มีนักศึกษา 8,050 คน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกสามารถจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาให้แก่ประชาชนได้ครอบคลุมทุกชุมชนเมือง เนื่องจากเป็นการศึกษาภาคบังคับ ในขณะที่การศึกษาระดับที่สูงกว่า คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย และระดับอาชีวศึกษา จะมีอยู่ในชุมชนเมืองขนาดใหญ่เท่านั้น เมื่อพิจารณาในระดับจังหวัดจะเห็นได้ชัดเจนว่า จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีบทบาทสำคัญทางการศึกษา เพราะสามารถจัดการศึกษาได้ครบทุกระดับและสามารถให้บริการแก่ชุมชนเมืองอื่น ๆ ได้กว้างขวางกว่าจังหวัดระยองและฉะเชิงเทรา และชุมชนขนาดใหญ่หรือชุมชนศูนย์กลางจังหวัดยังคงต้องทำหน้าที่ในการให้บริการทางด้านการศึกษาแก่ชุมชนที่มีขนาดรองลงมาที่ตั้งอยู่โดยรอบด้วย

#### 4.1.5 การสาธารณสุข

สถานบริการสาธารณสุขนับเป็นบริการทางสังคมประการหนึ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของประชากร การบริการสาธารณสุขในชุมชนเมืองชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกมีดังนี้

ชุมชนเมืองจังหวัดชลบุรี : สถานบริการสาธารณสุขที่มีอยู่ในชุมชนเมืองจังหวัดชลบุรีมี 3 ประเภท ได้แก่ โรงพยาบาลของรัฐ สถานพยาบาลของรัฐ และคลินิกเอกชน ในส่วนของสถานพยาบาลของรัฐมีโรงพยาบาลของรัฐให้บริการในชุมชนเมือง 15 แห่ง จากชุมชนเมืองทั้งหมด 22 แห่ง โดยเทศบาลเมืองชลบุรีมีโรงพยาบาลตั้งอยู่มากที่สุด จำนวน 3 แห่ง เมืองห้วย 2 แห่ง และชุมชนเมืองอื่น ๆ ชุมชนละ 1 แห่ง แพทย์ 417 คน พยาบาล 2,237 คน



สัดส่วนแพทย์:ประชากร 1:1,068 สัดส่วนพยาบาล:ประชากร 1:198 คน ในจำนวนสถานพยาบาลของรัฐประเภทอื่นมีให้บริการกระจายเกือบทุกชุมชนเมือง จำนวนรวม 34 แห่ง โดยมีมากที่สุดที่เมืองทักซา และสาขาวิทยาลัย อุดม มีจำนวน 7 และ 5 แห่ง ตามลำดับ ยกเว้นเทศบาลตำบลศรีราชา สาขาวิทยาลัย อุดม สาขาวิทยาลัย อุดม และสาขาวิทยาลัย อุดม ยังไม่มีการจัดตั้งสถานบริการสาธารณสุขของรัฐประเภทนี้ ในส่วนของคลินิกเอกชนมีการกระจายอยู่เกือบทุกชุมชน จำนวน 265 แห่ง มีมากที่สุดในเทศบาลเมืองชลบุรี เมืองทักซา เทศบาลตำบลศรีราชา และสาขาวิทยาลัย อุดม มีจำนวน 69, 53, 30 และ 20 แห่งตามลำดับ ยกเว้นสาขาวิทยาลัย อุดม และสาขาวิทยาลัย อุดม ไม่มีการดำเนินการด้านคลินิกเอกชน

ชุมชนเมืองจังหวัดระยอง : สถานบริการสาธารณสุขที่มีอยู่ในปัจจุบันมี เช่นเดียวกับจังหวัดชลบุรี โดยมีโรงพยาบาลของรัฐให้บริการในชุมชนเมือง 5 แห่ง จากชุมชนเมืองทั้งหมด 14 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 35.71 ชุมชนเมืองที่มีโรงพยาบาลของรัฐตั้งอยู่ได้แก่ เทศบาลเมืองระยอง เทศบาลตำบลทางเกวียน สาขาวิทยาลัย อุดม สาขาวิทยาลัย อุดม และสาขาวิทยาลัย อุดม มีแพทย์รวม 76 คน พยาบาล 369 คน สัดส่วนแพทย์:ประชากร 1:1,959 สัดส่วนพยาบาล:ประชากร 1:403 ในส่วนของสถานพยาบาลของรัฐประเภทอื่นมีให้บริการกระจายในชุมชนเมือง 10 แห่ง จากจำนวนชุมชนทั้งหมด 15 แห่ง ยกเว้นสาขาวิทยาลัย อุดม สาขาวิทยาลัย อุดม และสาขาวิทยาลัย อุดม ในส่วนของคลินิกเอกชนมีมากที่สุดที่สุดในเทศบาลเมืองระยอง

ชุมชนเมืองจังหวัดฉะเชิงเทรา : สถานบริการสาธารณสุขที่มีอยู่ในชุมชนเมืองฉะเชิงเทรา มี เช่นเดียวกับจังหวัดชลบุรีและระยอง โดยมีโรงพยาบาลของรัฐให้บริการในชุมชนเมืองและพื้นที่รอบ ๆ จำนวน 6 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 39.29 ของชุมชนเมืองทั้งหมด ได้แก่ เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา เทศบาลตำบลบางคล้า สาขาวิทยาลัย อุดม สาขาวิทยาลัย อุดม บางปะกง สาขาวิทยาลัย อุดม และสาขาวิทยาลัย อุดม มีแพทย์จำนวน 26 คน พยาบาลจำนวน 169 คน สัดส่วนแพทย์:ประชากร เท่ากับ 1:4,778 สัดส่วนพยาบาล:ประชากร 1:735 ในส่วนของสถานพยาบาลของรัฐประเภทอื่นมีให้บริการในชุมชนเพียง 6 แห่งของชุมชนเมืองทั้งหมดในจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา สาขาวิทยาลัย อุดม สาขาวิทยาลัย อุดม

สุขาภิบาลบาง เกลือ สุขาภิบาลแปลงยาว และสุขาภิบาลเกาะขนุน ในส่วนของคลินิก เอกชนมีให้บริการในชุมชนเมือง 12 แห่ง โดยมีมากที่สุดที่สถานเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา มีจำนวน 15 แห่ง

กล่าวโดยสรุป แม้ว่าบริการสาธารณสุขประเภทโรงพยาบาลของรัฐ สถานพยาบาลของรัฐ คลินิก เอกชนจะไม่สามารถให้บริการได้ครอบคลุมชุมชนเมืองทุกแห่งอย่างเท่าเทียมกันก็ตาม แต่ชุมชนเมืองทุกแห่งก็สามารถใช้บริการจากสถานบริการสาธารณสุขในบางประเภทซึ่งจะตั้งอยู่ในทุกชุมชน เพื่อการป้องกันและรักษาสุขภาพ ซึ่งชุมชนเมืองที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและสังคมระดับสูง จะมีโอกาสที่มากกว่าต่อการได้รับบริการทางด้านสาธารณสุขที่ครบถ้วน ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ส่วนชุมชนเมืองลำดับรองลงมาสามารถหinghamหาภายในชุมชนได้ในระดับหนึ่ง อีกทั้งยังสามารถเข้ามารับบริการจากสถานบริการสาธารณสุขในชุมชนเมืองขนาดใหญ่ที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกันได้ ซึ่งมีความพร้อมในการให้บริการสูงกว่า และเมื่อพิจารณาถึงความครอบคลุมในการกระจายตัวของสถานบริการสาธารณสุขไปยังชุมชนเมืองระดับต่าง ๆ ในพื้นที่ โดยเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก จะพบว่า ชุมชนเมืองในจังหวัดชลบุรีจำนวนมากจะมีโอกาสในการได้รับบริการสาธารณสุข ทั้งจากรัฐบาลและ เอกชนมากกว่าชุมชนเมืองในจังหวัดระยองและฉะเชิงเทรา ทั้งนี้เพราะการกระจายตัวของสถานบริการสาธารณสุขในจังหวัดชลบุรีมีจำนวนมากและครอบคลุมชุมชนเมือง เกือบทุกแห่ง

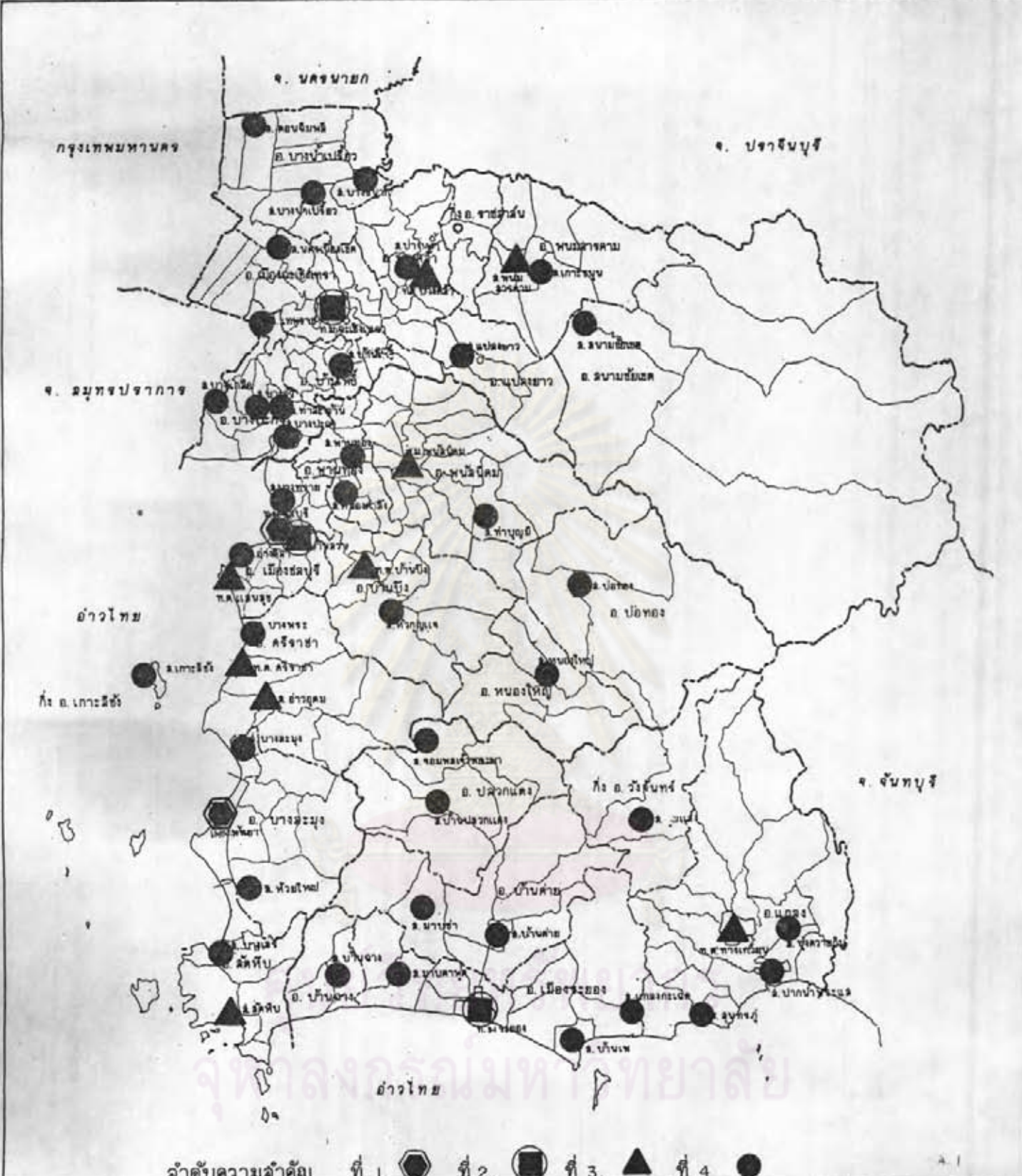
#### 4.2 ลำดับความสำคัญของชุมชนเมือง

ลำดับความสำคัญของชุมชนเมืองแสดงถึงลำดับศักดิ์ของชุมชนในพื้นที่ศึกษา เพื่อทราบระบบชุมชนและลักษณะการกระจายตัวของ เมืองใหญ่และ เมืองเล็ก และนำไปพิจารณาประกอบการศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์ของชุมชนเมืองต่อไป

##### 4.2.1 ลำดับความสำคัญของชุมชนเมืองในด้านเศรษฐกิจ

ในการศึกษาด้านเศรษฐกิจของชุมชนเมือง ได้ใช้ตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจทั้งสิ้น 16 ตัว ที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 (โครงร่างงานวิจัย) มาวิเคราะห์ สามารถแบ่งชุมชนเมืองทั้งสิ้น 53 แห่ง ตามลำดับความสำคัญที่ใกล้เคียงกัน ได้เป็น 4 กลุ่มดังนี้ (แผนที่ 4.1)





ลำดับความสำคัญ ที่ 1. ที่ 2. ที่ 3. ที่ 4. ที่ 5.

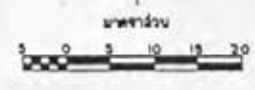
การศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์เชิงที่ตั้งของชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

แผนที่ 4.1

แผนที่แสดงลำดับความสำคัญของชุมชนด้านเศรษฐกิจ

สัญลักษณ์

- เทศบาล
- เมืองพัทยา
- อุตสาหกรรมที่ตั้งอำเภอ
- อุตสาหกรรมที่ไม่ใช่ที่ตั้งอำเภอ
- เส้นเขต จังหวัด
- เส้นเขต อำเภอ
- ..... เส้นเขต ตำบล
- ที่ตั้งอำเภอ และกิ่งอำเภอ.



ชุมชนที่มีลำดับความสำคัญอันดับ 1 มีจำนวน 2 ชุมชน ได้แก่ เมืองหัตถาและเทศบาลเมืองชลบุรี คือมีค่าความสำคัญเท่ากับ 50.415 และ 43.963 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากลักษณะทางเศรษฐกิจพบว่า ชุมชนเมืองทั้งสองแห่งเป็นศูนย์กลางการค้าทั้งในด้านธุรกิจและการบริการทั้งในระดับภาคและระดับจังหวัด จะมีลักษณะแตกต่างกันบ้างก็คือ ลักษณะธุรกิจและการบริการของเมืองหัตถา จะเน้นไปทางด้านการผลิตสินค้าส่งออกเกี่ยว เนื่องจากเมืองหัตถาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมากแห่งหนึ่ง ในขณะที่เทศบาลเมืองชลบุรีเป็นการประกอบธุรกิจและบริการทั่ว ๆ ไปเพื่อบริการแก่ชุมชนในลำดับรองลงไป และสามารถให้บริการแก่จังหวัดอื่น ๆ ได้ด้วยในบริเวณรอบ ๆ ชุมชนมีธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดใหญ่อ้อยหลายแห่ง นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งรวมสินค้าเกษตรก่อนที่จะส่งเข้ากรุงเทพฯ ในด้านการบริการ เป็นชุมชนที่มีธุรกิจการบริการอยู่เป็นจำนวนมากทั้งในด้านพื้นที่และประเภทของการบริการ ในด้านการเงิน นับได้ว่าเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญโดยจะเห็นได้จากจำนวนธนาคาร สถาบันการเงินและการประกันภัยที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก

ชุมชนที่มีความสำคัญอันดับ 2 มีจำนวน 3 ชุมชน โดยมีค่าความสำคัญอยู่ระหว่าง 13-22 คะแนน ได้แก่ สุขาภิบาลบ้านสวน เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา และเทศบาลเมืองระยอง จัดได้ว่าเป็นชุมชนที่มีความสำคัญในระดับจังหวัด ซึ่งสุขาภิบาลบ้านสวนมีค่าความสำคัญมากที่สุดในกลุ่มนี้ เมื่อพิจารณาจากสภาพพื้นที่จริง เทศบาลเมืองและสุขาภิบาลบ้านสวนเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกัน มีความเจริญถึงกัน จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นชุมชนเดียวกัน จะแบ่งแยกกันก็เฉพาะเขตการปกครองเท่านั้น ดังนั้น แม้จะเป็นเพียงสุขาภิบาล แต่ก็มีค่าความสำคัญมาก ส่วนเทศบาลเมืองฉะเชิงเทราและเทศบาลเมืองระยอง เป็นชุมชนศูนย์กลางในระดับจังหวัดที่ให้บริการแก่ชุมชนโดยรอบและในจังหวัด เมื่อพิจารณาด้านการเงิน ชุมชนทั้งสามแห่งจะเป็นศูนย์กลางการเงินของจังหวัด ในด้านการค้าและการบริการ จัดได้ว่าเป็นศูนย์กลางการค้าและการบริการในระดับจังหวัด แต่จะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามอาชีพของประชาชนในพื้นที่ โดยเทศบาลเมืองฉะเชิงเทราจะมีการค้าและการบริการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร มีตัวแทนจำหน่ายรถแทรกเตอร์ และมีโรงสีข้าวขนาดใหญ่ในเขตเทศบาล เนื่องจากจังหวัดฉะเชิงเทรามีพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบกิจกรรมด้านเกษตรกรรม ส่วนเทศบาลเมืองระยองมีลักษณะเด่นทางด้านการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการประมงมาก การค้าและการบริการที่เกิดขึ้น จึงเป็นการตอบสนองกิจกรรมดังกล่าวแก่พื้นที่โดยรอบและภายในจังหวัด



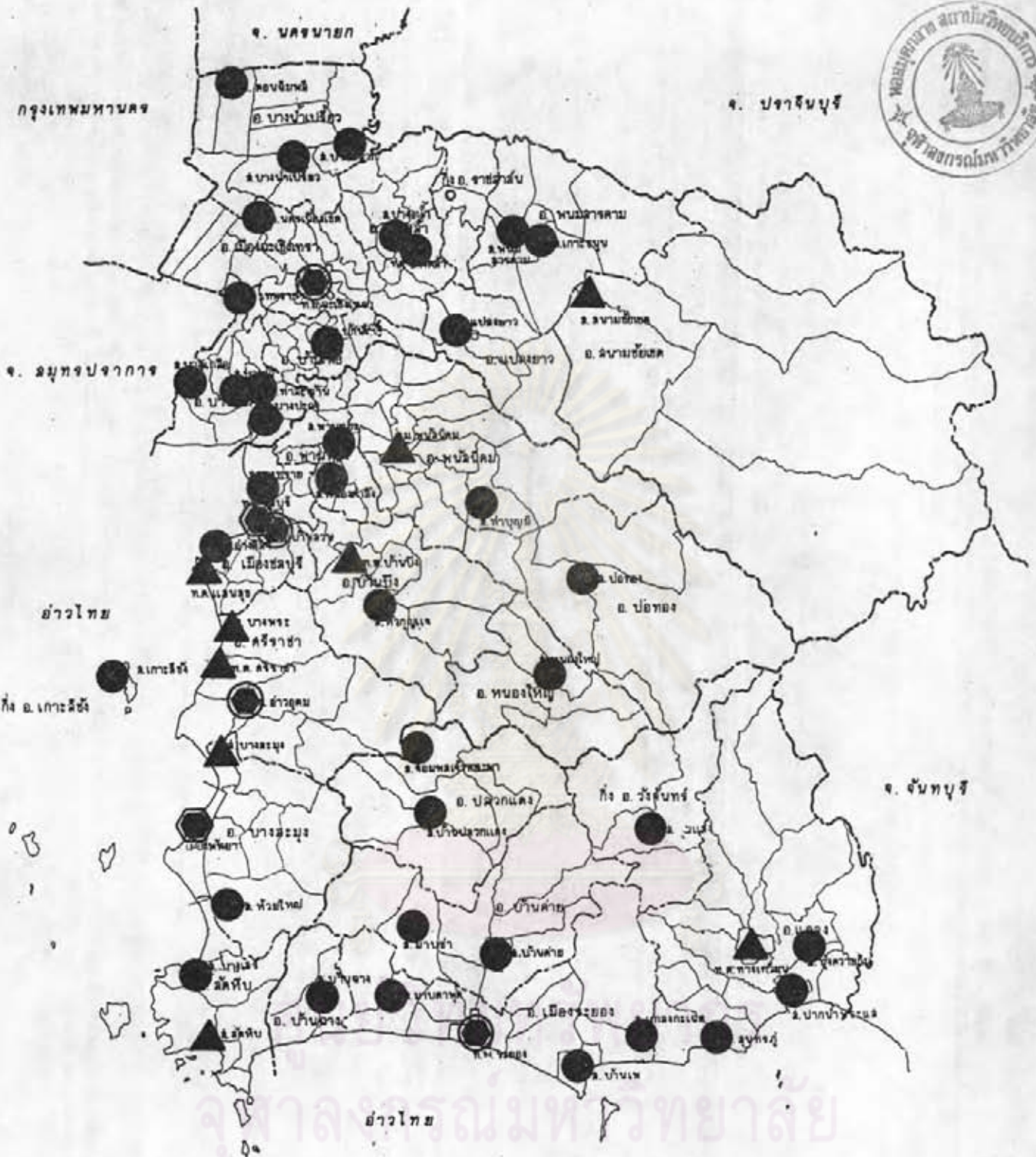
ชุมชนที่มีความสำคัญอันดับ 3 มีจำนวน 9 ชุมชน มีค่าความสำคัญตั้งแต่ 1-8 คะแนน เป็นชุมชนระดับเทศบาล 6 แห่ง และสุขาภิบาล 3 แห่ง ได้แก่ สุขาภิบาลลัดทิม เทศบาลตำบลศรีราชา เทศบาลตำบลบางคล้า เทศบาลตำบลแสนสุข เทศบาลตำบลทางเกวียน เทศบาลเมืองพนัสนิคม สุขาภิบาลพนมสารคาม เทศบาลตำบลบ้านโป่ง และสุขาภิบาลอ่าวอุดม ตามลำดับ เป็นชุมชนศูนย์กลางการเงินในระดับจังหวัด ในด้านการค้าและการบริการสามารถให้บริการแก่ประชาชนภายในชุมชนและชุมชนอื่นได้บ้าง

ชุมชนที่มีความสำคัญอันดับ 4 มีจำนวน 40 ชุมชน มีค่าความสำคัญเป็นลบ ตั้งแต่ -1.45 จนถึง -7.05 หมายความว่า เป็นชุมชนที่มีลำดับความสำคัญต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย ลักษณะเศรษฐกิจพออยู่ได้ โดยให้บริการเฉพาะในชุมชน แต่บริการบางอย่าง เช่น สถาบันการเงิน จะต้องไปใช้บริการจากชุมชนที่มีลำดับสูงกว่า ชุมชนในกลุ่มนี้เป็นชุมชนระดับสุขาภิบาลทั้งหมด สภาพพื้นที่จากการออกภาคสนามจะเป็นชุมชนที่ค่อนข้างสงบ มีการประกอบธุรกิจไม่มากนักและเป็นธุรกิจง่าย ๆ ที่ให้บริการภายในชุมชน ได้แก่ ร้านอาหาร ร้านตัดผม ร้านตัดเสื้อ ชุมชนส่วนใหญ่จะไม่มีสถาบันการเงิน

#### 4.2.2 ลำดับความสำคัญของชุมชนเมืองในด้านสังคม

ในการศึกษาด้านสังคม จะเป็นการพิจารณาตัวแปรด้านการศึกษาและสาธารณสุข เพื่อวัดความสามารถในการให้บริการแก่ชุมชนของเมืองทั้ง 53 แห่ง ซึ่งค่าคะแนนที่ได้ จะนำมาวิเคราะห์ทั้งลักษณะของชุมชนในแต่ละอันดับว่า มีขีดความสามารถเพียงใด ซึ่งมีตัวแปรที่เข้าในการวิเคราะห์ จำนวน 13 ตัวแปร สามารถแบ่งชุมชนเมืองตามลำดับความสำคัญที่ใกล้เคียงกัน ได้เป็น 4 กลุ่ม (แผนที่ 4.2) คือ

ชุมชนที่มีความสำคัญอันดับ 1 มีจำนวน 2 ชุมชน ได้แก่ เทศบาลเมืองชลบุรี และเมืองพัทยา ซึ่งมีค่าความสำคัญเท่ากับ 30.33 และ 27.15 คะแนนตามลำดับ ในด้านการศึกษาทั้งสองชุมชน มีการศึกษาถึงระดับอาชีวศึกษาอย่างเพียงพอทั้งในภาครัฐและเอกชน สามารถให้บริการภายในชุมชนและให้บริการแก่ชุมชนอื่นได้เป็นอย่างดี ส่วนด้านสาธารณสุข เทศบาลเมืองชลบุรีมีโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลเอกชนตั้งอยู่ จัดได้ว่า เป็นศูนย์กลางสาธารณสุขระดับภาค



ลำดับความสำคัญ ที่ 1. ที่ 2. ที่ 3. ที่ 4.

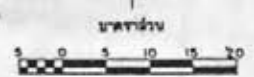
การศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์เชิงที่ตั้งของชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

แผนที่ 4.2

แผนที่ แสดงลำดับความสำคัญของชุมชนตำบลังคิม

สัญลักษณ์

- |  |                                |  |                            |
|--|--------------------------------|--|----------------------------|
|  | เทศบาล                         |  | เส้นเขต จังหวัด            |
|  | เมืองพัทยา                     |  | เส้นเขต อำเภอ              |
|  | สุขาภิบาลที่เป็นที่ตั้งอำเภอ   |  | เส้นเขต ตำบล               |
|  | สุขาภิบาลที่ไม่ใช้ที่ตั้งอำเภอ |  | ที่ตั้งอำเภอ และ กิ่งอำเภอ |





และยังมีคลินิกและร้านขายยาให้บริการอีกมาก ส่วนเมืองพิษามังจนวนคลินิกและร้านขายยาที่ให้บริการใกล้เคียงกับเทศบาลเมืองชลบุรี แต่ไม่มีโรงพยาบาลศูนย์ มีเพียงโรงพยาบาลประจำอำเภอ (โรงพยาบาลบางละมุง) และโรงพยาบาลเอกชน (พิชามาเม็เรียล)

ชุมชนที่มีความสำคัญอันดับ 2 มีจำนวน 4 ชุมชน ได้แก่ สุขาภิบาลอ่าวอุดม เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา สุขาภิบาลบ้านสวน และเทศบาลเมืองระยอง มีค่าความสำคัญอยู่ระหว่าง 13-18 คะแนน ในด้านการศึกษา กลุ่มนี้มีโรงเรียนถึงระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะชุมชนเมืองฉะเชิงเทรามีการศึกษาถึงระดับวิทยาลัยครู ส่วนในด้านสาธารณสุขจะเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลประจำจังหวัด และโรงพยาบาลประจำอำเภอ จัดได้ว่าชุมชนในกลุ่มนี้สามารถให้บริการทั้งภายในชุมชนและชุมชนอื่น ๆ ได้ด้วย

ชุมชนที่มีความสำคัญอันดับ 3 มีจำนวน 9 ชุมชน ประกอบด้วยเทศบาล 5 แห่ง และสุขาภิบาล 4 แห่ง โดยมีค่าความสำคัญอยู่ระหว่าง 0-8 คะแนน สามารถพิจารณาได้ว่าเป็นกลุ่มชุมชนที่สามารถช่วยตัวเองได้ในระดับหนึ่ง โดยการศึกษาส่วนใหญ่จะมีถึงระดับมัธยมศึกษา และในบางชุมชนมีการศึกษาในระดับที่สูงกว่า เช่น สุขาภิบาลบางพระ มีวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา และวิทยาลัยเกษตรกรรมบางพระ ส่วนในเทศบาลตำบลแสนสุขมีมหาวิทยาลัยบูรพา ในด้านสาธารณสุขส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนที่มีคลินิกและร้านขายยาตั้งอยู่ ซึ่งสามารถให้บริการแก่ชุมชนได้ในระดับหนึ่ง และโรงพยาบาลประจำอำเภอ เช่น ที่สุขาภิบาลลัดทิม มีโรงพยาบาลอากาและโรงพยาบาลประจำอำเภอ สุขาภิบาลบ้านสวนและเทศบาลตำบลแสนสุขมีโรงพยาบาลเอกชนตั้งอยู่

ชุมชนที่มีความสำคัญอันดับ 4 มีจำนวน 38 ชุมชน โดยมีค่าความสำคัญเป็นลบตั้งแต่ -0.724 ถึง -8.418 ประกอบด้วยชุมชนระดับสุขาภิบาลทั้งหมด เป็นกลุ่มชุมชนที่นึ่งสามารถให้บริการภายในชุมชนได้อย่างพอเพียง ต้องไปใช้บริการจากชุมชนอื่น ในด้านสาธารณสุขจะมีเพียงร้านขายยาและคลินิกไม่กี่แห่งบริการในชุมชน หากมีความจำเป็นในค้ำนี้ จะต้องไปใช้บริการจากชุมชนอื่นที่มีอันดับสูงกว่า ในด้านการศึกษาส่วนใหญ่จะมีเพียงโรงเรียนระดับประถมศึกษา ส่วนชุมชนที่เป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอ จะมีการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาอยู่ 1 แห่ง

#### 4.2.3 ลำดับความสำคัญของชุมชนเมืองด้านโครงสร้างพื้นฐาน

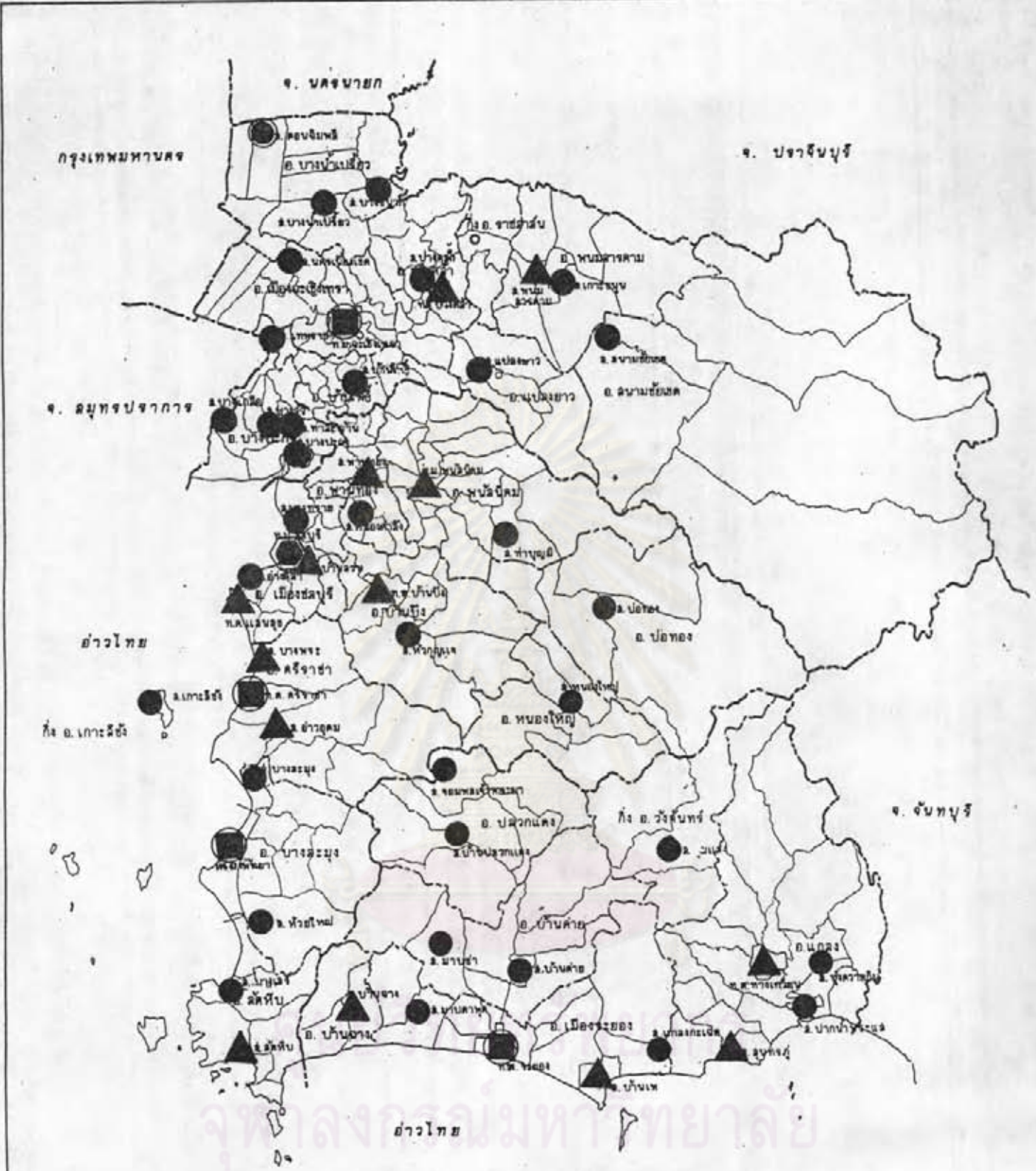
ในการศึกษาด้านโครงสร้างพื้นฐาน สามารถพิจารณาจากตัวแปรด้าน สาธารณูปโภคสาธารณูปการ และการคมนาคมขนส่งของชุมชน โดยใช้ตัวแปรในการศึกษา ทั้งหมด 16 ตัวแปร สามารถแบ่งชุมชนตามลำดับความสำคัญที่ใกล้เคียงกัน เป็น 4 กลุ่ม ทั้งนี้คือ (แผนที่ 4.3)

ชุมชนที่มีความสำคัญอันดับ 1 มี 1 ชุมชน ได้แก่ เทศบาลเมืองชลบุรี ซึ่งมีความสำคัญเท่ากับ 37 คะแนน เป็นชุมชนที่มีการบริการด้านสาธารณูปโภค (ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา และโทรศัพท์) และสาธารณูปการ (การระบายน้ำ การกำจัดขยะ และการป้องกันอัคคีภัย) อย่างทั่วถึง เนื่องจากมีหน่วยงานระดับภาคตั้งอยู่หลายแห่ง มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น คือ มีประชากร 44,888 คน และมีความหนาแน่น 9809 คน ต่อตารางกิโลเมตร เป็นศูนย์กลางด้านธุรกิจและการค้า จึงจำเป็นต้องมีระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการรองรับอย่างดี ในด้านการคมนาคมขนส่ง เทศบาลเมืองชลบุรีเป็นจุดที่สามารถเดินทางไปยังจังหวัดอื่น ๆ ภายนอกได้สะดวก รถโดยสารที่วิ่งผ่านชุมชนและมีปริมาณการขนส่ง เข้า-ออกจากกรุงเทพมหานครมากที่สุด เรียกว่าเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สามารถเชื่อมโยงกับชุมชนอื่น ๆ และพื้นที่โดยรอบได้สะดวก

ชุมชนที่มีความสำคัญอันดับ 2 มีจำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ เมืองหัตถา เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา และเทศบาลเมืองระยอง มีค่าความสำคัญระหว่าง 12-20 คะแนน เป็นชุมชนที่มีการบริการด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการครบถ้วน แต่อาจมีข้อบกพร่องเนื่องจากสภาพทางกายภาพไม่เอื้ออำนวย เช่น มีการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง ในด้านการคมนาคมขนส่ง จัดได้ว่า เป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งระดับจังหวัด และเป็นศูนย์กลางการให้บริการรถโดยสารที่เล่นมากรุงเทพฯและจังหวัดอื่น ๆ

ชุมชนที่มีความสำคัญอันดับ 3 มีจำนวน 14 ชุมชน มีค่าความสำคัญระหว่าง 0 ถึง 8 คะแนน ส่วนใหญ่เป็นชุมชนสุขาภิบาลที่เป็นที่ตั้งของอำเภอ ในด้านสาธารณูปโภคได้รับบริการด้านสาธารณูปโภคครบถ้วน มีการให้บริการค่อนข้างสูง ด้านสาธารณูปการมีครบ ส่วนใน





ลำดับความสำคัญ ที่ 1. ที่ 2. ที่ 3. ที่ 4.

การศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์เชิงที่ตั้งของชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก	แผนที่ 4.3
แผนที่แสดงลำดับความสำคัญของชุมชนด้านโครงสร้างพื้นฐาน	
<p>สัญลักษณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> <li> เทศบาล</li> <li> เมืองพัทยา</li> <li> สุขาภิบาลที่เป็นที่ตั้งอำเภอ</li> <li> สุขาภิบาลที่ไม่ใช่ที่ตั้งอำเภอ</li> <li> เส้นเขต จังหวัด</li> <li> เส้นเขต อำเภอ</li> <li> เส้นเขต ตำบล</li> <li> ที่ตั้งอำเภอ และ กิ่งอำเภอ.</li> </ul>	

ด้านคมนาคมเป็นศูนย์กลางการคมนาคมในระดับภายในจังหวัดและอำเภอ มีความได้เปรียบด้านที่ตั้ง กล่าวคือ ตั้งอยู่ริมทางหลวงสายสำคัญ ที่มีปริมาณการจราจรสูง สามารถติดต่อกับชุมชนใกล้เคียงและจังหวัดอื่น ๆ ได้สะดวก

ชุมชนที่มีความสำคัญอันดับ 4 มีจำนวน 35 ชุมชน มีค่าความสำคัญตั้งแต่ 0 ถึง -10 เป็นชุมชนที่มีการบริการด้านสาธารณสุขและสาธารณสุขการบ้าง แต่ไม่ครบถ้วน คือมีจำนวนน้อย กล่าวคือ ในด้านสาธารณสุข มีปริมาณการใช้ไฟฟ้าน้อย ด้านการประปา มีการดำเนินงานโดยสุขาภิบาล แต่บางสุขาภิบาลไม่มีการบริการด้านนี้ ในด้านโทรศัพท์จะมีเฉพาะโทรศัพท์ทางไกลสาธารณะ ในบางชุมชนจะไม่มีบริการด้านนี้ ในด้านการคมนาคมขนส่ง ต้องพึ่งพาบริการรถโดยสารจากชุมชนอันดับที่ 1, 2, 3 เนื่องจากอยู่ห่างจากเส้นทางหลัก จัดเป็นชุมชนที่ค่อนข้างพึ่งพาชุมชนที่มีอันดับสูงกว่าในทุก ๆ ด้าน

#### 4.2.4 ลำดับความสำคัญของชุมชนโดยรวม

จากการรวมค่าความสำคัญในด้านเศรษฐกิจ สังคมและโครงสร้างพื้นฐาน จะได้ลำดับความสำคัญของชุมชน ซึ่งสามารถนำมาจัดกลุ่มชุมชนได้ 5 กลุ่ม (แผนที่ 4.4) ดังนี้คือ

ชุมชนที่มีความสำคัญอันดับ 1 มี 2 ชุมชน คือชุมชนเทศบาลเมืองชลบุรี และเมืองพัทยา ซึ่งมีค่าความสำคัญเท่ากับ 110 และ 102 คะแนนตามลำดับ เป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีประชากรมากกว่า 40,000 คน โดยเฉพาะเทศบาลเมืองศรีราชามีความหนาแน่นของประชากรเมืองถึง 9,809 คนต่อตารางกิโลเมตร แต่เมืองพัทยามีความหนาแน่นเพียง 291 คนต่อตารางกิโลเมตร เนื่องจากมีพื้นที่ถึง 208.1 ตารางกิโลเมตร ในขณะที่เทศบาลเมืองชลบุรีมีเพียง 4.576 ตารางกิโลเมตร แม้จะเป็นชุมชนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน แต่ทั้งสองชุมชนก็มีลักษณะต่างกัน คือเมืองพัทยาเป็นชุมชนเมืองที่เน้นด้านการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับชาติ มีสถานที่ท่องเที่ยวทั้งประเภทธรรมชาติ ได้แก่ ชายหาดต่าง ๆ และประเภทสวนสนุก ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวกลางคืน ชาวต่างประเทศนิยมเดินทางมาพักผ่อนเป็นจำนวนมาก สิ่งเกิดได้จากจำนวนโรงแรมที่มีมากถึง 217 แห่ง ธุรกิจภายในเมืองพัทยาจึงเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่เทศบาลเมืองชลบุรีได้รับการกำหนดให้เป็นเมืองหลักของภาคตามแผน





ลำดับความสำคัญ ที่ 1. ที่ 2. ที่ 3. ที่ 4. ที่ 5.

การศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์เชิงที่ตั้งของชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

แผนที่ 4.4

แผนที่ แสดงลำดับความสำคัญของชุมชนโดยรวม

สัญลักษณ์

- |                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>⊙, เทศบาล</li> <li>⊙, เมืองพัทยา</li> <li>○, อุตสาหกรรมที่ตั้งอำเภอ</li> <li>☆, อุตสาหกรรมที่ไม่ใช้ที่ตั้งอำเภอ</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>— — — —, เส้นเขต จังหวัด</li> <li>— — — —, เส้นเขต อำเภอ</li> <li>....., เส้นเขต ตำบล</li> <li>○, ที่ตั้งอำเภอ และ กิ่งอำเภอ.</li> </ul> |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|



พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 เป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งระดับภาคทั้งใน การติดต่อกับกรุงเทพมหานคร จังหวัดอื่น ๆ ภายในภาค ตลอดจนภูมิภาคอื่น ด้านสาธารณูปโภคมี ปริมาณการใช้จ่ายค่า ประปา และโทรศัพท์สูง ในด้านเศรษฐกิจ เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การ เงิน การบริการและการลงทุนต่าง ๆ ในด้านบริการสังคม มีการให้บริการด้านสาธารณสุขและ การศึกษาแก่ประชากรในชุมชนอย่างเพียงพอ และยังสามารถบริการแก่ชุมชนอื่น และจังหวัดอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

ชุมชนที่มีความสำคัญอันดับ 2 มี 3 ชุมชน คือ เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา สุขาภิบาลบ้านสวน และ เทศบาลเมืองระยอง มีค่าความสำคัญอยู่ระหว่าง 40-53 คะแนน เป็น ชุมชนขนาดใหญ่ มีจำนวนประชากรอยู่ระหว่าง 43,000-52,000 คน เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัด ซึ่งเป็นที่รวมของส่วนราชการในระดับจังหวัด ยกเว้นสุขาภิบาลบ้านสวน แม้จะไม่ใช่ที่ตั้งของ ศาลากลางจังหวัด แต่ก็อยู่ห่างกัน เนื่องจากมีพื้นที่ติดกับเทศบาลเมืองชลบุรี จากการพิจารณา ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างพื้นฐานที่ตั้งที่เสนอไปแล้ว จะเห็นว่าชุมชนเมือง กลุ่มนี้ มีการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และสังคมสูง สามารถให้บริการภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถให้บริการแก่ชุมชนอื่น ๆ ภายในจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียงได้เป็นอย่างดี

ชุมชนที่มีความสำคัญอันดับ 3 มี 5 ชุมชนคือ สุขาภิบาลอ่าวอุดม เทศบาล ตำบลศรีราชา สุขาภิบาลลัดทิว เทศบาลเมืองพนัสนิคม และเทศบาลตำบลแสนสุข มีค่าความสำคัญ อยู่ระหว่าง 15-33 คะแนน เป็นชุมชนที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมสูง ตั้งอยู่ในท่าเล่ที่ 1 คือ ตั้งอยู่บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ซึ่งเป็นถนนสายหลักของภาค ยกเว้นเทศบาลเมือง พนัสนิคม ซึ่งตั้งอยู่บนท่าเล่ที่ 2 เช่นกัน คือ อยู่บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 315 ซึ่งเชื่อมจาก ไปถึงจังหวัดชลบุรีและจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นชุมชนที่มีประชากรอยู่ระหว่าง 12,000 - 80,000 คน สามารถให้บริการแก่ชุมชนอื่นภายในจังหวัด และจังหวัดใกล้เคียงได้เป็นอย่างดี

ชุมชนที่มีความสำคัญอันดับ 4 มี 6 ชุมชน คือ เทศบาลตำบลทางเกวียน เทศบาลตำบลบางค้อ เทศบาลตำบลบ้านบึง สุขาภิบาลพนมสารคาม สุขาภิบาลบางพระ และ สุขาภิบาลบ้านฉาง มีค่าความสำคัญอยู่ระหว่าง 0-9 คะแนน เป็นชุมชนที่มีขนาดประชากรอยู่



ระหว่าง 8,000-15,000 คน เป็นชุมชนเมืองที่มีการพัฒนาปานกลาง สามารถให้บริการแก่ประชากรภายในชุมชนและอำเภอข้างเคียงได้ เป็นศูนย์กลางระดับอำเภอ ส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ตอนบนของอนุภาค มีบางชุมชนที่ค่อนข้างเก่าและมีแนวโน้มที่จะเจริญอย่างรวดเร็วคือ สุขาภิบาลบ้านฉาง เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้กับพื้นที่เป้าหมายการพัฒนาคือ มาบตาพุด จากการสอบถามสำนักงานจังหวัด ชุมชนนี้ต่อไปจะเป็นชุมชนที่อยู่อาศัยรองรับแรงงานที่มาทำงานในนิคมอุตสาหกรรม

ชุมชนที่มีความสำคัญอันดับ 5 มี 37 ชุมชน เป็นชุมชนสุขาภิบาลทั้งหมด มีความสำคัญอยู่ระหว่าง -4 ถึง -25 คะแนน เป็นกลุ่มชุมชนที่อยู่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย เป็นชุมชนที่ต้องพึ่งพาชุมชนอื่นในทุก ๆ ด้าน ระบบโครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณสุขไม่เพียงพอ ต้องไปใช้บริการจากชุมชนที่มีลำดับดีกว่าและอยู่ใกล้เคียง ในด้านสังคม ทั้งการศึกษา การสาธารณสุขไม่เพียงพอกับความต้องการของประชากรในชุมชน

#### 4.3 บทบาทของชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

##### 4.3.1 บทบาทด้านการคมนาคมขนส่ง

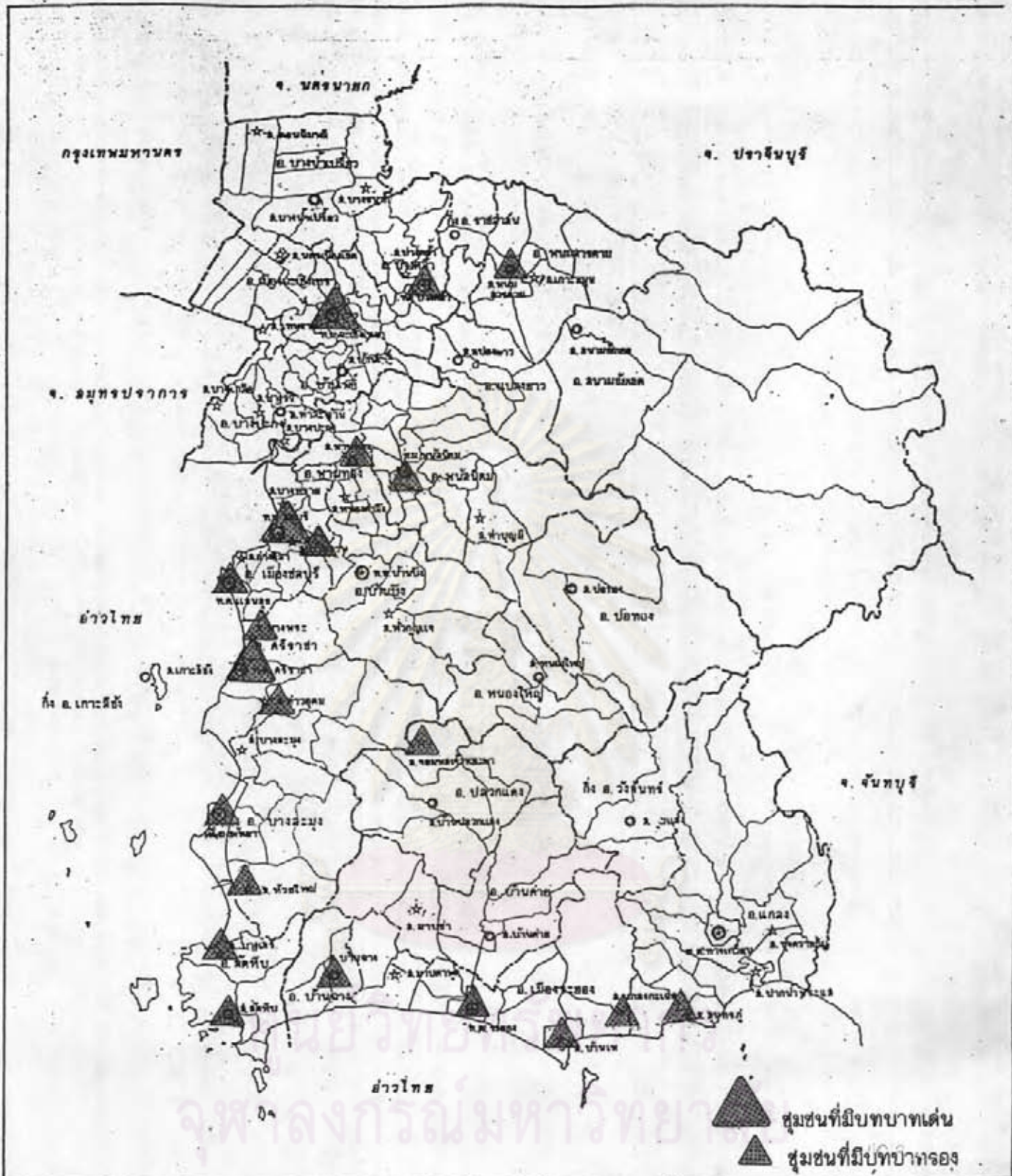
ในการศึกษานโยบายด้านการคมนาคมขนส่ง ได้พิจารณาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับด้านการคมนาคมขนส่งมาใช้วิเคราะห์ ซึ่งแต่ละตัวแปรจะแสดงให้เห็นถึงลักษณะการเข้าถึงพื้นที่ (Accessibility) ว่ามีความมากน้อยเพียงใด และภายในชุมชนเมืองมีความสะดวกในการติดต่อถึงกันมากเพียงใด ตลอดจนปัจจัยที่จะชี้ให้เห็นถึงการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง ซึ่งตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 10 ตัวแปร คือ

1. จำนวนสายทางหลวงแผ่นดินที่ตัดผ่านพื้นที่
2. จำนวนสายทางหลวงจังหวัดที่ตัดผ่านพื้นที่
3. สถานีขนส่งในพื้นที่
4. มีรถโดยสารที่นำเข้ บขส. แล่นไปกรุงเทพฯหรือไม่
5. มีรถโดยสารที่นำเข้ บขส. แล่นไปอำเภออื่นหรือไม่
6. จำนวนสามล้อถีบในพื้นที่
7. จำนวนสามล้อเครื่องในพื้นที่
8. จำนวนรถมือ เคอร์เซอร์รับจ้างในพื้นที่

9. จำนวนรถรับจ้างชนิดอื่นในพื้นที่
10. สถานีรถไฟที่มีในพื้นที่

จากตัวแปรทั้ง 10 ตัวที่นำมาวิเคราะห์ ตามขั้นตอนที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 ทำให้ได้ชุมชนเมืองที่มีบทบาทเด่นในด้านคมนาคมขนส่ง โดยพิจารณาจากค่าคะแนนที่ได้จากการวิเคราะห์ ซึ่งปรากฏค่าคะแนนสูงสุดคือ ชุมชนเมืองที่มีบทบาทเด่น และค่าคะแนนรองลงมาคือชุมชนเมืองที่มีบทบาทรองลงมา จากค่าคะแนนที่ปรากฏ พบว่าชุมชนเมืองที่มีบทบาทเด่นคือเทศบาลเมืองชลบุรี ซึ่งมีค่าคะแนนเท่ากับ 20.217 คะแนน รองลงมาคือ เทศบาลตำบลศรีราชา เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา สุขาภิบาลสัตหีบ และเทศบาลเมืองระยอง ซึ่งมีค่าคะแนนเท่ากับ 12.714, 10.054, 7.530, และ 6.997 ตามลำดับ (แผนที่ 4.5) จากผลการศึกษาดังกล่าว เมื่อนำมาวิเคราะห์พิจารณาร่วมกับภูมิประเทศ พบว่าเทศบาลเมืองชลบุรีมีบทบาทที่เห็นได้อย่างเด่นชัดทางด้านคมนาคมขนส่ง เนื่องจากมีทางหลวงแผ่นดินตัดผ่านถึง 3 สายและเป็นเส้นทางหลักของภูมิภาคนี้ทั้งหมด ซึ่งได้แก่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 315 และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเข้าถึงชุมชนได้เป็นอย่างดี ประกอบกับการลงทุนของภาคเอกชน ซึ่งได้เปิดเส้นทางเดินรถเชื่อมต่อกับชุมชนอื่น ๆ ทำให้เห็นความสำคัญของพื้นที่ นอกจากนี้ภายในพื้นที่ชุมชนก็ยังมียุทธศาสตร์คมนาคมขนส่งที่สะดวก สามารถให้บริการภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี สำหรับชุมชนที่รองลงมาคือ เทศบาลตำบลศรีราชา มีเส้นทางคมนาคมผ่าน 2 สาย คือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3241 แสดงถึงความสามารถในการเข้าถึงพื้นที่ได้น้อยกว่าเทศบาลเมืองชลบุรี แต่มีการลงทุนของภาคเอกชน ซึ่งได้เปิดเส้นทางเดินรถไปยังชุมชนอื่น ๆ และภายในพื้นที่ชุมชนก็ยังมียุทธศาสตร์คมนาคมขนส่งที่สะดวก สามารถบริการภายในชุมชนได้ดีเช่นกัน ส่วนชุมชนอื่น ๆ ที่มีความสำคัญรองลงมาจากค่าคะแนนที่ปรากฏ จะเห็นว่า มีชุมชนทั้งหมด 20 ชุมชนจาก 53 ชุมชนที่มีค่าความสำคัญสูงกว่าค่าเฉลี่ย ซึ่งหมายความว่าชุมชนเมืองอีก 33 แห่ง มีระบบการคมนาคมขนส่งที่ไม่ดีพอ และสมควรที่จะได้รับการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ระบบการคมนาคมขนส่งมีความเชื่อมโยงกันเป็นโครงข่ายที่สมบูรณ์ เป็นผลให้เกิดการพัฒนาชุมชนเมืองที่ดีต่อไป





<p>การศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์เชิงที่ตั้งของชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก</p>	<p>แผนที่ 4.5</p>
<p>แผนที่แสดงบทบาทของชุมชนเมืองด้านคมนาคมขนส่ง</p>	
<p><b>สัญลักษณ์</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>⊙ เทศบาล</li> <li>⊙ เมืองพัทยา</li> <li>⊙ สุขาภิบาลที่เป็นที่ตั้งอำเภอ</li> <li>★ สุขาภิบาลที่ไม่ใช่ที่ตั้งอำเภอ</li> <li>————— เส้นเขต จังหวัด</li> <li>————— เส้นเขต อำเภอ</li> <li>————— เส้นเขต ตำบล</li> <li>○ ที่ตั้งอำเภอ และ กิ่งอำเภอ</li> </ul>	

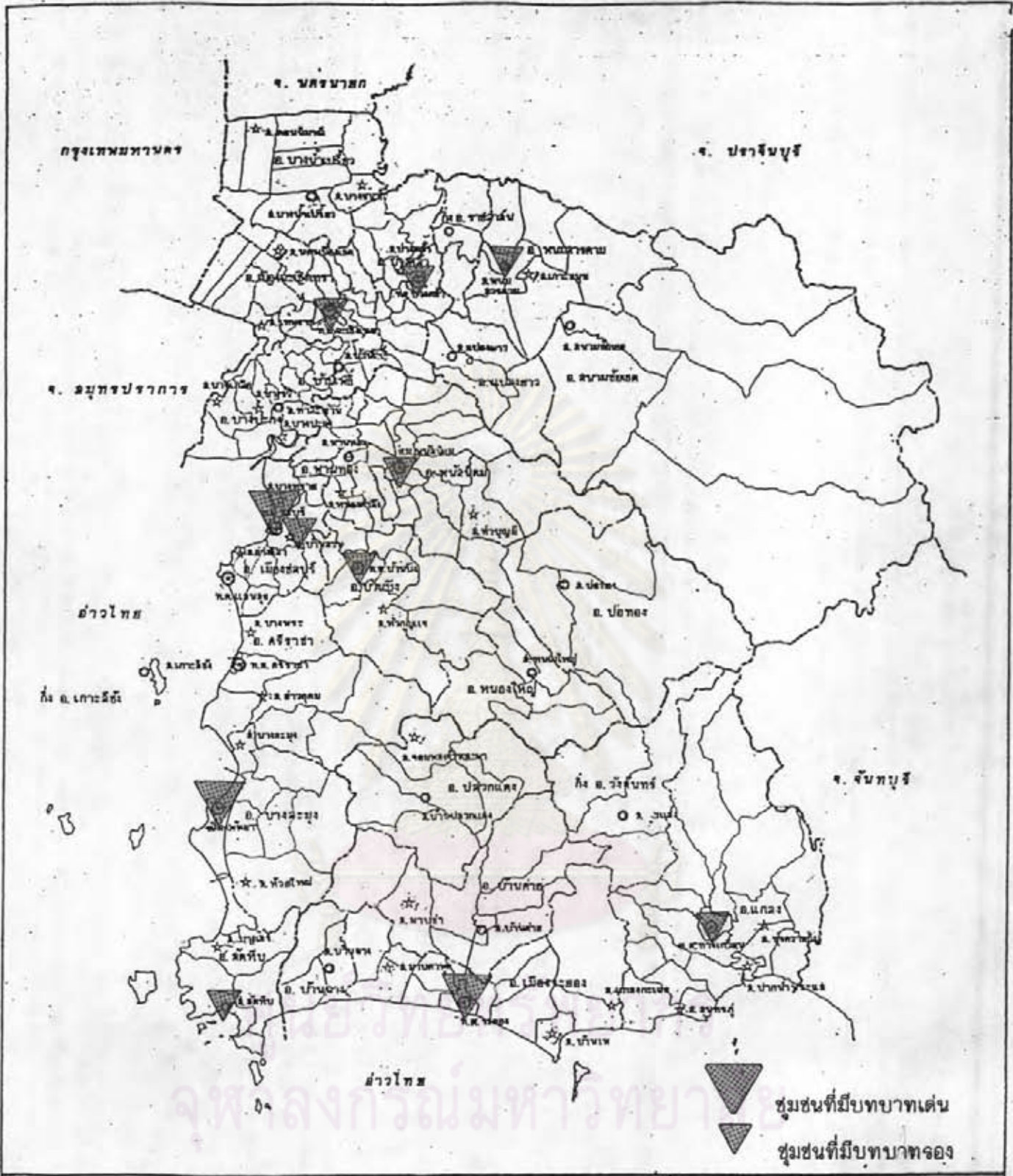
#### 4.3.2 บทบาทของชุมชนเมืองด้านพาณิชย์และบริการ

ในการศึกษาบทบาทด้านพาณิชย์และบริการ ได้พิจารณาตัวแปรที่แสดงถึงการ  
 ค่าเป็นธุรกิจการค้า ตลอดจนการลงทุนในพื้นที่จำนวนทั้งหมด 11 ตัวแปร

1. จำนวนประชากร
2. จำนวนบ้าน
3. จำนวนรายได้รายปีของ เทศบาล/สุขาภิบาล
4. จำนวนรายจ่ายรายปีของ เทศบาล/สุขาภิบาล
5. จำนวนเงินอุดหนุนรายปีของ เทศบาล/สุขาภิบาล
6. จำนวนตลาดสด
7. จำนวนธนาคาร
8. จำนวนสถาบันการเงิน
9. จำนวนห้างสรรพสินค้า
10. จำนวนร้านค้า
11. จำนวนร้านอาหาร

จากตัวแปรทั้ง 11 ตัว ที่นำมาวิเคราะห์ ตามขั้นตอนที่กล่าวไว้แล้วใน  
 ตอนต้น หากให้ดูชุมชนเมืองที่มีบทบาทเด่นในด้านพาณิชย์และบริการ คือ เมืองพิษณุ รongลงมาคือ  
 เทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลเมืองระยอง และเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา โดยมีค่าคะแนนเท่ากับ  
 46.003, 23.176, 14.535 และ 12.234 (แผนที่ 4.6) จากผลการศึกษาดังกล่าวเมื่อนำมา  
 วิเคราะห์จะพบว่า ชุมชนที่มีบทบาทเด่นในด้านพาณิชย์และบริการ คือ จุดศูนย์กลางของจังหวัด ซึ่ง  
 แต่ละชุมชนเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด เป็นชุมชนที่รวมกิจกรรมสำคัญของจังหวัดไว้ คงจะ  
 เห็นได้ว่า ลำดับความสำคัญของชุมชนเมืองโดยรวมของชุมชนทั้ง 4 ชุมชนนี้ เป็นชุมชนที่  
 สามารถให้บริการแก่ชุมชนอื่นในระดับภาคและระดับจังหวัด ส่วนเมืองพิษณุจะเป็นเมืองที่มี  
 ลักษณะพิเศษแตกต่างจากชุมชนอื่น เนื่องจาก เป็นชุมชนที่เติบโตมาจากการเป็นเมืองท่องเที่ยว  
 ดังนั้น เศรษฐกิจภายในชุมชนจึงเป็นลักษณะของเศรษฐกิจที่เสริมการท่องเที่ยว ในขณะที่ชุมชน  
 อื่นจะเป็นลักษณะของธุรกิจการค้าทั่ว ๆ ไป จากการศึกษาพบว่า ชุมชนเมืองที่มีค่าคะแนน  
 เกินค่าเฉลี่ยมีเพียง 14 เมือง แสดงว่า ชุมชนเมืองในอนุภาคส่วนใหญ่ ยังเป็นชุมชนเมืองที่ต้อง  
 พึ่งพาเมืองขนาดใหญ่อยู่มาก





ภาวะศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์เชิงที่ตั้งของชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก		แผนที่ 4.6
แผนที่แสดงบทบาทของชุมชนเมืองด้านพาณิชย์และบริการ		
<b>สัญลักษณ์</b> ⊙ เทศบาล ⊙ เมืองพิเศษ ○ ชุมชนที่เป็นที่ตั้งอำเภอ ☆ ชุมชนที่ไม่ใช่ที่ตั้งอำเภอ --- เส้นเขต จังหวัด - - - - - เส้นเขต อำเภอ - - - - - เส้นเขต ตำบล ○ ที่ตั้งอำเภอ และกิ่งอำเภอ		

#### 4.3.3 บทบาทของชุมชนเมืองด้านการศึกษา

ในการศึกษามหาชนเมืองด้านการศึกษา ได้พิจารณาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันด้านการศึกษา ซึ่งจะชี้ให้เห็นถึงความสามารถด้านการให้บริการด้านการศึกษา ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา ซึ่งตัวแปรที่เข้าในการวิเคราะห์ ประกอบด้วยตัวแปรจำนวน 6 ตัวแปร คือ

1. จำนวนประชากร
2. จำนวนนิสิตนักศึกษา ระดับสูงกว่ามัธยมศึกษา
3. จำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษา
4. จำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
5. จำนวนครูระดับประถมศึกษา
6. จำนวนครูระดับมัธยมศึกษา

จากผลการวิเคราะห์พบว่า (แผนที่ 4.7) เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา มีบทบาทเด่นในด้านการศึกษามากที่สุดในอนุภาค คือมีค่าคะแนน 14.264 รองลงมาเป็นเทศบาลเมืองชลบุรี มีค่าคะแนน 12.475 จากค่าคะแนนที่ปรากฏ นำมาพิจารณาร่วมกับสภาพพื้นที่ จะเห็นว่าเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา มีความพร้อมในด้านการศึกษาเป็นอย่างมาก สามารถให้บริการด้านการศึกษาได้ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา และระดับอุดมศึกษา (ซึ่งได้แก่ วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา) เป็นศูนย์กลางการศึกษาของจังหวัดและของภาค เทศบาลเมืองชลบุรีสามารถให้บริการด้านการศึกษาได้ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอาชีวศึกษา

จากค่าคะแนนที่ปรากฏ จะเห็นว่ามิชุมชนเมืองที่มีค่าคะแนนมากกว่าค่าเฉลี่ยเพียง 14 ชุมชนเมือง แสดงว่าในชุมชนเมืองทั้ง 14 แห่งสามารถให้บริการภายในชุมชนและพื้นที่รอบนอกได้มากน้อยตามลำดับค่าคะแนนที่ปรากฏ และมีชุมชนอีก 37 แห่ง เป็นชุมชนที่ควรได้รับพิจารณาด้านการศึกษา



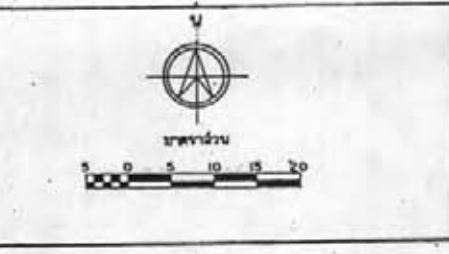


การศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์เชิงที่ตั้งของชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

แผนที่ 4.7

แผนที่แสดงบทบาทของชุมชนเมืองด้านการศึกษา

- สัญลักษณ์
- เทศบาล
  - เมืองพัทยา
  - สุขาภิบาลที่เป็นที่ตั้งอำเภอ
  - ★ สุขาภิบาลที่ไม่ใช่ที่ตั้งอำเภอ
  - เส้นเขต จังหวัด
  - เส้นเขต อำเภอ
  - ..... เส้นเขต ตำบล
  - ที่ตั้งอำเภอ และ กิ่งอำเภอ.



#### 4.3.4 บทบาทของชุมชนเมืองด้านสาธารณสุข

ในการศึกษาบทบาทด้านสาธารณสุข ได้พิจารณาตัวแปรที่แสดงถึงการบริการด้านสาธารณสุขภายในพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 7 ตัวแปร คือ

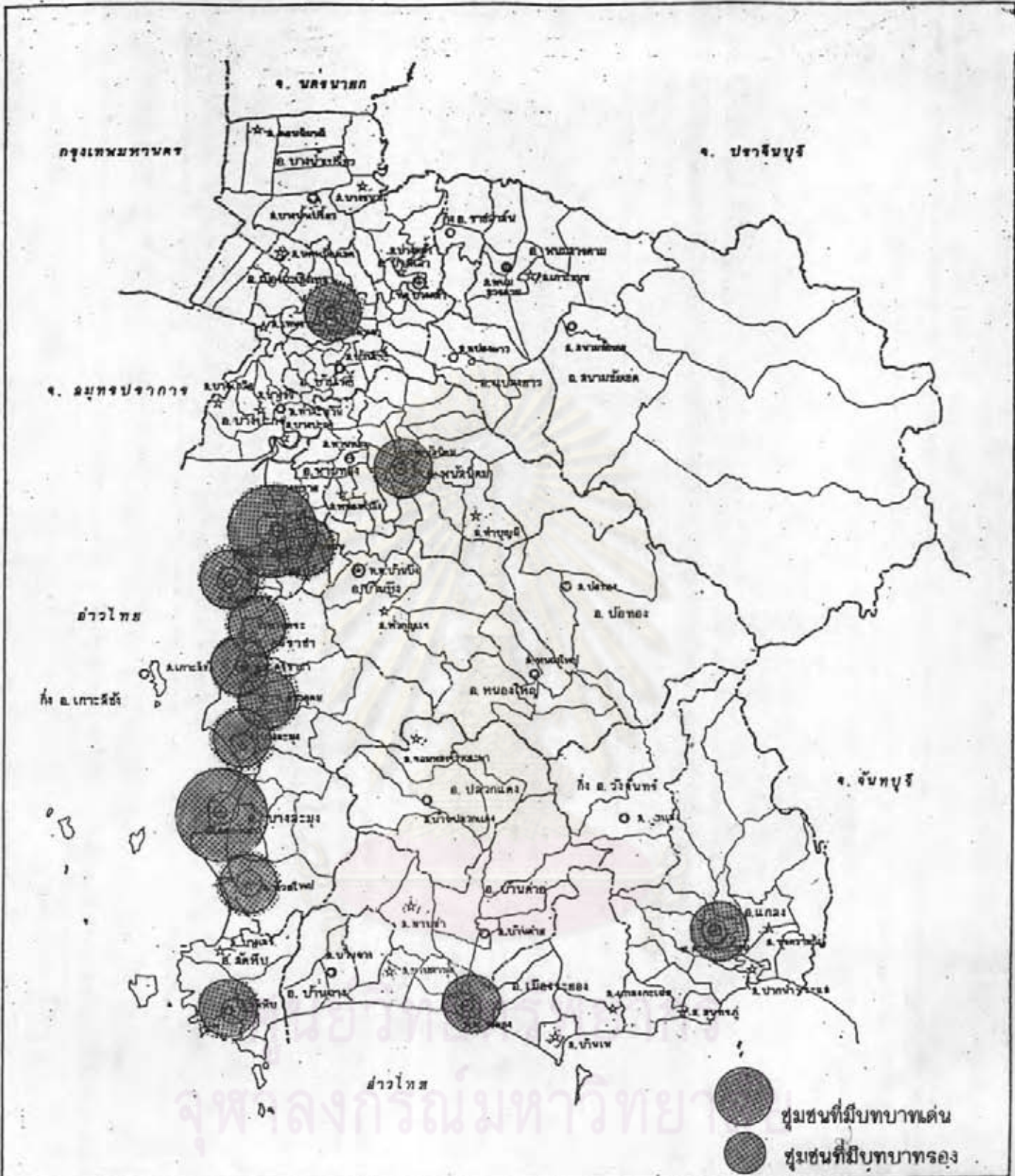
1. จำนวนประชากร
2. จำนวนโรงพยาบาล
3. จำนวนเตียง
4. จำนวนสถานบริการสาธารณสุข
5. จำนวนแพทย์
6. จำนวนคลินิก
7. จำนวนร้านขายยา

จากผลการศึกษาพบว่า มีชุมชนเมือง 14 แห่ง ที่มีการบริการด้านสาธารณสุขเกินเกณฑ์เฉลี่ย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนเมืองประเภทเทศบาล ยกเว้นเทศบาลตำบลบ้านบึง และเทศบาลตำบลบางคล้า ซึ่งมีการบริการด้านสาธารณสุขต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย เมื่อพิจารณาประกอบกับลำดับชุมชนที่ได้เสนอไว้ จะเห็นได้ว่ามีการจัดลำดับความสำคัญของเทศบาลทั้ง 2 ไว้ในลำดับที่ 4 ชุมชนที่มีบทบาทเด่นในด้านสาธารณสุข คือ เมืองพิษยา มีค่าคะแนนเท่ากับ 25.966 คะแนน รองลงมาได้แก่ เทศบาลเมืองชลบุรี มีค่าคะแนนรวมเท่ากับ 20.573 คะแนน และสุขาภิบาลอ่าวอุดมมีค่าคะแนนเท่ากับ 15.284 คะแนน จากการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนเมืองทั้งหมด จะพิจารณาได้ว่า เมืองพิษยาที่มีการบริการด้านสาธารณสุขเพื่อสนองต่อการเป็นเมืองท่องเที่ยว น่าจะได้เป็นการให้บริการแก่ประชาชนทั่วๆไปมากนัก ฉะนั้น จึงอาจจะกล่าวได้ว่า ชุมชนที่มีบทบาทเด่นในด้านสาธารณสุขอย่างแท้จริง คือชุมชนเทศบาลเมืองชลบุรี (แผนที่ 4.8)

#### 4.3.5 บทบาทของชุมชนเมืองด้านการท่องเที่ยว

ในการศึกษาบทบาทด้านการท่องเที่ยว ได้พิจารณาตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวมาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งแต่ละตัวแปรจะแสดงถึงการบริการที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่น แต่ทั้งนี้จะต้องนำข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมาพิจารณาประกอบด้วย ตัวแปรที่เข้าในการวิเคราะห์ ประกอบด้วยตัวแปร





การศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์เชิงที่ตั้งของชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

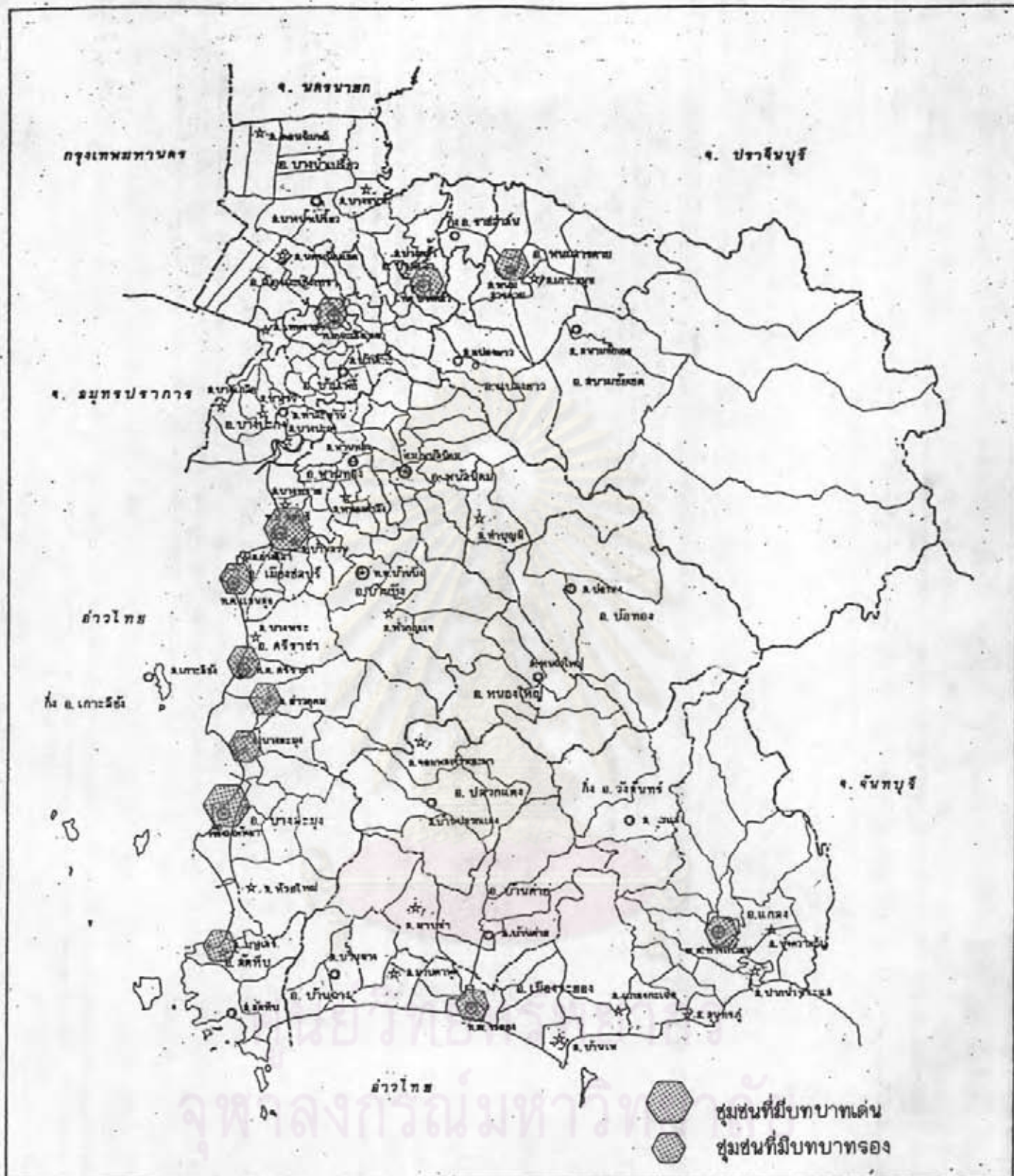
แผนที่ 4.8

แผนที่แสดงบทบาทของชุมชนเมืองด้านสาธารณูปโภค

- สัญลักษณ์
- ⊙, ⊖, ⊕, ☆
  - ⊙, ⊖, ⊕, ☆
  - ⊙, ⊖, ⊕, ☆
  - ⊙, ⊖, ⊕, ☆
  - — — — —
  - — — — —
  - — — — —
  - 
  - เส้นเขต จังหวัด
  - เส้นเขต อำเภอ
  - เส้นเขต ตำบล
  - ที่ตั้งอำเภอ และกิ่งอำเภอ







การศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์เชิงที่ตั้งของชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

แผนที่ 4.9

แผนที่แสดงบทบาทของชุมชนเมืองด้านการท่องเที่ยว

- สัญลักษณ์**
- ⊙ เติ่งบวร
  - ⊙ เมืองพหุบาท
  - ⊙ ฐานะิบาลที่ตั้งอำเภอ
  - ★ ฐานะิบาลที่ไม่ใช่ที่ตั้งอำเภอ
  - เส้นเขต จังหวัด
  - เส้นเขต อำเภอ
  - เส้นเขต ตำบล
  - ⊙ ที่ตั้งอำเภอ และกิ่งอำเภอ





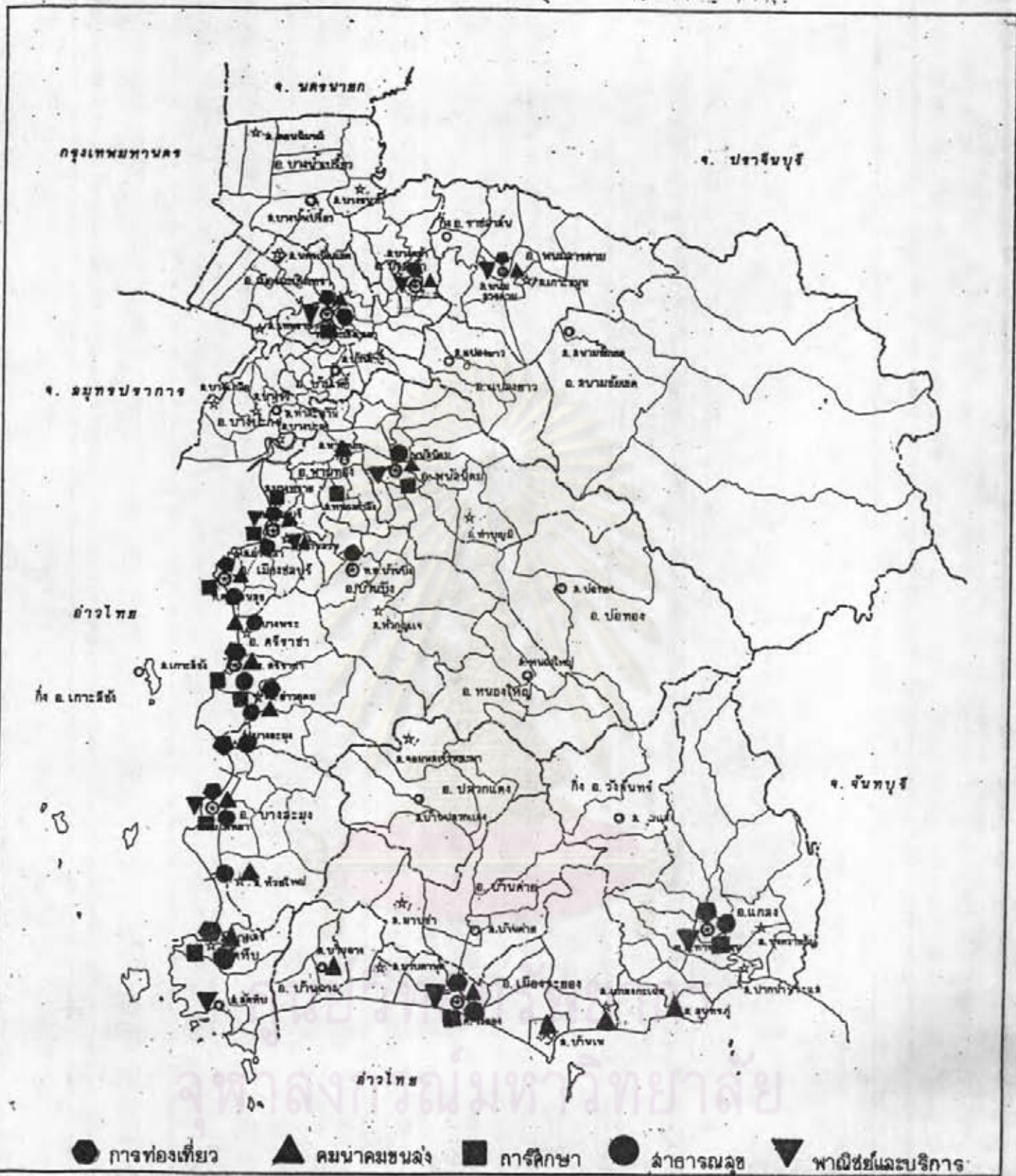
จำนวน 8 ตัวแปรคือ

1. จำนวนประชากร
2. จำนวนธนาคาร
3. จำนวนห้างสรรพสินค้า
4. จำนวนโรงแรม
5. จำนวนร้านค้า
6. จำนวนร้านถ่ายรูป
7. จำนวนปั้มน้ำมัน
8. จำนวนร้านอาหาร

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ชุมชนเมืองที่มีบทบาทเด่นในด้านการท่องเที่ยวคือ เมืองพัทยา รองลงมาคือ เทศบาลเมืองชลบุรี สุขาภิบาลบ้านสวน เทศบาลเมืองระยอง เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา เทศบาลตำบลแสนสุข โดยที่เมืองพัทยามีค่าคะแนนเท่ากับ 25.762 คะแนน รองลงมาเป็น 25.104, 20.497, 12.455, 7.455 และ 6.720 คะแนน ตามลำดับ จาก การพิจารณาค่าคะแนนประกอบการพิจารณาเมือง จะพบว่าชุมชนที่มีบทบาทเด่นในด้านการท่องเที่ยว จะเป็นชุมชนที่ให้บริการด้านที่พักแก่นักท่องเที่ยวที่จะเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ใน ภูมิภาคนี้ (แผนที่ 4.9)

#### 4.3.6 สรุปบทบาทของชุมชนเมืองในพื้นที่และข้อสังเกต

จากการพิจารณาภาพรวมบทบาทชุมชนเมือง(แผนที่ 4.10 ตารางที่ 4.1 และ 4.2) สามารถจัดกลุ่มชุมชนเมืองได้เป็น 3 ระดับคือ ชุมชนที่มีบทบาทเด่นมาก ชุมชนที่มีบทบาทเด่นรองลงมา และชุมชนที่ต้องพึ่งพาชุมชนอื่น โดยในกลุ่มชุมชนที่มีบทบาทซึ่งเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทุก ๆ ด้าน มีจำนวน 3 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนเทศบาลเมืองชลบุรี ซึ่งเป็นศูนย์กลางหลักของภูมิภาคทั้งในด้านการคมนาคมขนส่ง พาณิชยกรรมและบริการ การศึกษา สาธารณสุข และการท่องเที่ยว เพื่อให้บริการภายในชุมชนและชุมชนรอบ ๆ รวมทั้งชุมชนที่อยู่ห่างไกลออกไป ชุมชนเมืองพัทยาซึ่งมีบทบาทเด่นเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากเมืองพัทยาคือชุมชนที่เจริญมาจากการท่องเที่ยว การบริการภายในชุมชนจึงเป็นไปบนลักษณะ บริการแก่นักท่องเที่ยว เป็นส่วนใหญ่ ในด้านการศึกษา



การศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก		แผนที่ 4.10	
แผนที่ แสดงบทบาทของชุมชนโดยรวม			
สัญลักษณ์			
⊙	เทศบาลเมืองพัทยา	-----	เส้นเขต จังหวัด
⊙	เทศบาลเมืองพัทยา	-----	เส้นเขต อำเภอ
○	ชุมชนที่ขึ้นกับอำเภอ	-----	เส้นเขต ตำบล
☆	ชุมชนที่ไม่ขึ้นกับอำเภอ	○	ที่ตั้งอำเภอ และกิ่งอำเภอ





ตารางที่ 4.1 แสดงบทบาทชุมชนพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกรายชุมชน

ชุมชน	คมนาคมขนส่ง	สาธารณสุข	พาณิชย์/บริการ	การศึกษาศึกษา	ท่องเที่ยว
ทต. ชลบุรี	✓	✓	✓	✓	✓
ทต. หนองจอก	✓	✓	✓	✓	-
ทต. ศรีราชา	✓	✓	✓	✓	✓
ทต. บ้านโป่ง	-	-	✓	✓	✓
ทต. แสนสุข	✓	✓	✓	✓	✓
เมืองพัทยา	✓	✓	-	✓	-
ส. บางทราย	-	-	✓	✓	✓
ส. บ้านสวน	✓	✓	-	-	-
ส. อ่างศิลา	-	-	-	-	-
ส. เกาะสีชัง	-	-	-	-	-
ส. บางละมุง	-	✓	-	-	✓
ส. หัวหิน	✓	✓	-	-	-
ส. บ่อทอง	-	-	-	-	-
ส. หัวหิน	-	-	-	-	-
ส. ท่าเตี๋ย	-	-	-	-	-
ส. พานทอง	✓	-	-	-	-
ส. หนองคาสิ่ง	-	✓	✓	✓	-
ส. บางพระ	✓	✓	-	-	-
ส. อ่าวอุดม	✓	✓	✓	✓	✓
ส. สัตหีบ	✓	✓	✓	✓	✓
ส. บางเสร่	-	-	-	-	-
ส. หนองใหญ่	-	-	-	-	✓
ทต. ระยอง	✓	✓	✓	✓	✓
ทต. ทางเกวียน	-	✓	✓	✓	✓
ส. บ้านเพ	✓	-	-	-	-
ส. มานตาหุด	-	-	-	-	-
ส. แกลงกะเจด	✓	-	-	-	-
ส. หุ้งควายกัน	-	-	-	-	-

ตารางที่ 4.1 แสดงบทบาทชุมชนที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของชุมชน

ชุมชน	คมนาคมขนส่ง	สาธารณสุข	พาณิชย์/บริการ	การศึกษา	ท่องเที่ยว
ส.ปากน้ำประแส	-	-	-	-	-
ส.สุขทรู	✓	-	-	-	-
ส.บ้านค่าย	-	-	-	-	-
ส.มาบตา	-	-	-	-	-
ส.บ้านฉาง	✓	-	-	-	-
ส.บ้านปลวกแดง	-	-	-	-	-
ส.จอมพลเจ้าพระยา	✓	-	-	-	-
ส.ชุมแสง	-	-	-	-	-
ทพ.ฉะเชิงเทรา	✓	✓	✓	✓	✓
ทศ. บางคล้า	✓	-	✓	-	✓
ส.นครเนื่องเขต	-	-	-	-	-
ส.ปากน้ำ	-	-	-	-	-
ส.บางชนาท	-	-	-	-	-
ส.คอนนิมพิล	-	-	-	-	-
ส.บางน้ำเปรี้ยว	-	-	-	-	-
ส.บางปะกง	-	-	-	-	-
ส.บางวัว	-	-	-	-	-
ส.ท่าสะอ้าน	-	-	-	-	-
ส.บางเกลือ	-	-	-	-	-
ส.ท่าโพธิ์	-	-	-	-	-
ส.เทพราช	-	-	-	-	-
ส.แปลงยาว	-	-	-	-	-
ส.พนมสารคาม	✓	-	-	-	-
ส.เกาะกูด	-	-	-	-	-
ส.สนามชัยเขต	-	-	-	-	-

ที่มา : จากการสำรวจ



ตารางที่ 4.2 สรุปบทบาทโดยรวมของชุมชน ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

ชุมชน	พาณิชย์/บริการ	สาธารณสุข	การศึกษา	คมนาคมขนส่ง	การท่องเที่ยว	รวมค่าคะแนน
ทม.ระยอง	2	1	1	1	1	6
เมืองพิษยา	2	2	1	2	2	9
ทม.ชลบุรี	2	2	2	2	2	10
ทม.ฉะเชิงเทรา	2	1	2	2	1	8
ส.ทนมสารคาม	1	0	0	1	1	3
ทต.บางคล้า	1	0	0	1	1	3
ทม.พนัสนิคม	1	1	1	1	0	4
ส.บ้านสวน	1	1	2	1	1	6
ทต.บ้านโป่ง	1	0	1	1	1	4
ทต.ศรีราชา	1	1	1	1	1	5
ส.อ่าวอุดม	1	2	1	1	1	6
ส.สัตหีบ	1	1	1	1	1	5
ทต.ทางเกวียน	1	1	1	1	1	5
ทต.แสนสุข	1	1	1	1	1	5
ส.บางละมุง	0	1	0	0	1	2
ส.พานทอง	0	0	0	1	0	1
ส.บางพระ	0	1	0	1	0	2
ส.หัวหิน	0	1	0	1	0	2
ส.แกลงกะเจต	0	0	0	1	0	1
ส.สุนทรภู	0	0	0	1	0	1
ส.บ้านฉาง	0	0	0	1	0	1
ส.หนองศาลิง	0	0	1	0	0	1
ส.บางทราย	0	0	1	0	0	1

หมายเหตุ : คำนวณด้วยเลขค่านวณโดยวิธีการให้ค่าคะแนน (Weighting Scores) ตามบทบาท  
 โดยบทบาทที่มีลักษณะเด่น ให้ค่าคะแนน = 2 บทบาทรองให้ค่าคะแนน = 1  
 และบทบาทที่ด้อยให้ค่าคะแนน = 0 (เฉพาะชุมชนเมืองที่มีบทบาท)

ที่มา : จากการศึกษา

จึงเป็นการศึกษาเฉพาะขั้นพื้นฐาน ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ส่วนชุมชนเทศบาลเมือง ฉะเชิงเทราเป็นชุมชนศูนย์กลางระดับจังหวัด ซึ่งมีบทบาทเด่นมากในด้านการศึกษา พาณิชยกรรมและบริการ และการคมนาคมขนส่ง สำหรับบทบาททางด้านสาธารณสุขและการท่องเที่ยวมีความสำคัญรองลงมา ชุมชนที่มีบทบาทเด่นรองลงมา ซึ่งเป็นชุมชนที่เป็นศูนย์กลางการให้บริการแก่ชุมชนได้ในบางด้าน มีจำนวน 20 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนเทศบาลเมืองระยอง ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญระดับจังหวัด มีบทบาทเด่นในด้านพาณิชยกรรมและบริการ ส่วนบทบาทด้านอื่นมีความสำคัญรองลงมา ชุมชนสุขาภิบาลบ้านสวนซึ่งเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ชุมชนหลักของภูมิภาค คือ เทศบาลเมืองชลบุรี ซึ่งมีการขยายตัวจนเกือบจะเป็นพื้นที่เดียวกัน สุขาภิบาลอ่าวอุดม ซึ่งเริ่มมีความสำคัญเด่นขึ้นมา เนื่องจากเป็นพื้นที่เขตอุตสาหกรรมการส่งออกแหลมฉบัง ทำให้เป็นชุมชนที่มีบทบาทเด่นขึ้นมา และมีแนวโน้มที่จะมีบทบาทมากขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ ยังมีชุมชนอื่น ๆ อีก 17 ชุมชน ซึ่งสามารถให้บริการแก่ชุมชนรองลงมาได้ ส่วนชุมชนที่เหลืออีก 30 ชุมชน เป็นชุมชนที่สามารถให้บริการภายในชุมชนของตนเองได้ในบางส่วน และต้องพึ่งพาบริการบางด้านจากชุมชนที่มีขนาดใหญ่มากกว่า

#### 4.4 ความสัมพันธ์เชิงที่ตั้งของชุมชนเมือง

การพิจารณาความสัมพันธ์เชิงที่ตั้งของชุมชนเมืองชายฝั่งทะเลตะวันออก จะพิจารณาจากชุมชนเมืองหน่วยพื้นฐาน ได้แก่ สุขาภิบาล และเทศบาลที่เป็นหลักต่อการเปลี่ยนแปลงในชุมชนระดับอื่น ๆ โดยอาศัยดัชนีความหนาแน่นประชากร เนื่องจากจำนวนประชากรจะเป็นตัวกำหนดขนาดของความซับซ้อนของกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในชุมชนระดับต่าง ๆ พิจารณารวมกับโครงข่ายคมนาคมขนส่ง อันเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ ที่มีผลต่อสภาพแวดล้อมทั้งทางสังคมและทางเศรษฐกิจของชุมชนซึ่งจะเป็นปัจจัยกำหนดความสัมพันธ์แต่ละชุมชนได้เป็นอย่างดี ในการศึกษาครั้งนี้จึงได้นำเอาโครงข่ายคมนาคมทางถนนทั้งในระดับทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงจังหวัด และทางหลวงชนบทที่เชื่อมระงชุมชนต่าง ๆ นามมาเป็นหลักในการศึกษาหาความสัมพันธ์ในเชิงที่ตั้งของชุมชนเมืองต่าง ๆ ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนเมืองมีความสัมพันธ์ โดยแยกเป็นกลุ่มความสัมพันธ์ได้ดังนี้ (แผนที่ 4.11)





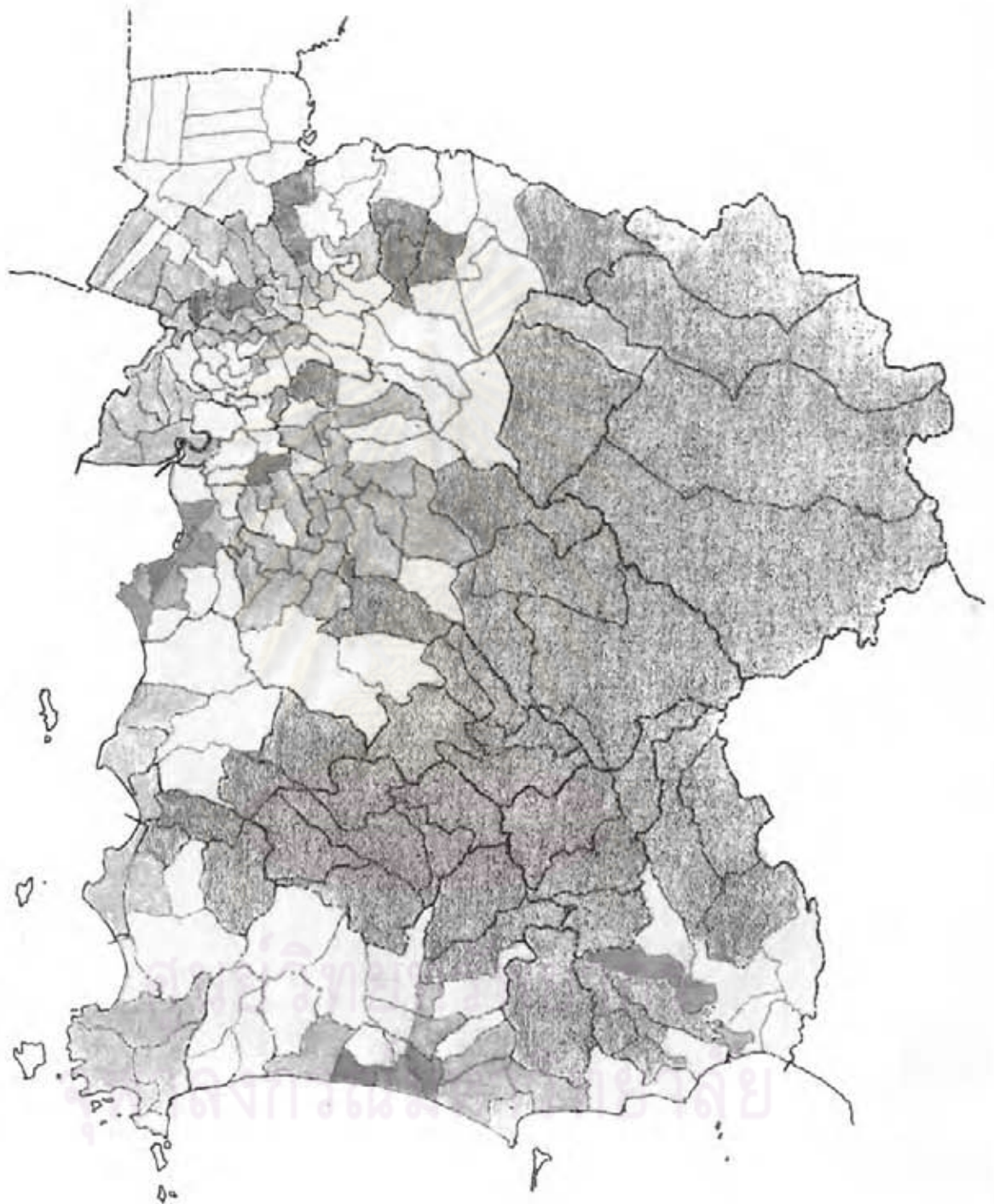
ที่มา: กรมทางหลวง

การศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์เชิงที่ตั้งของชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

<ul style="list-style-type: none"> <li>□ ทางหลวงแผ่นดิน</li> <li>○ ทางหลวงจังหวัด</li> <li>⊙ ที่ตั้งจังหวัด</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>○ ที่ตั้งอำเภอ</li> <li>- - - เขตจังหวัด</li> <li>- - - เขตอำเภอ</li> <li>— ทางรถยนต์</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>++++ ทางรถไฟ</li> </ul>
------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------

แผนที่ 4.11

www.doe.go.th



การศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์เชิงที่ตั้งของชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

แสดง : ความหนาแน่นของประชากรรายตำบล

■ มากกว่า 1,000	■ 200 - 400
■ 700 - 1,000	■ 100 - 200
■ 400 - 700	■ น้อยกว่า 100

แผนที่ 4.11

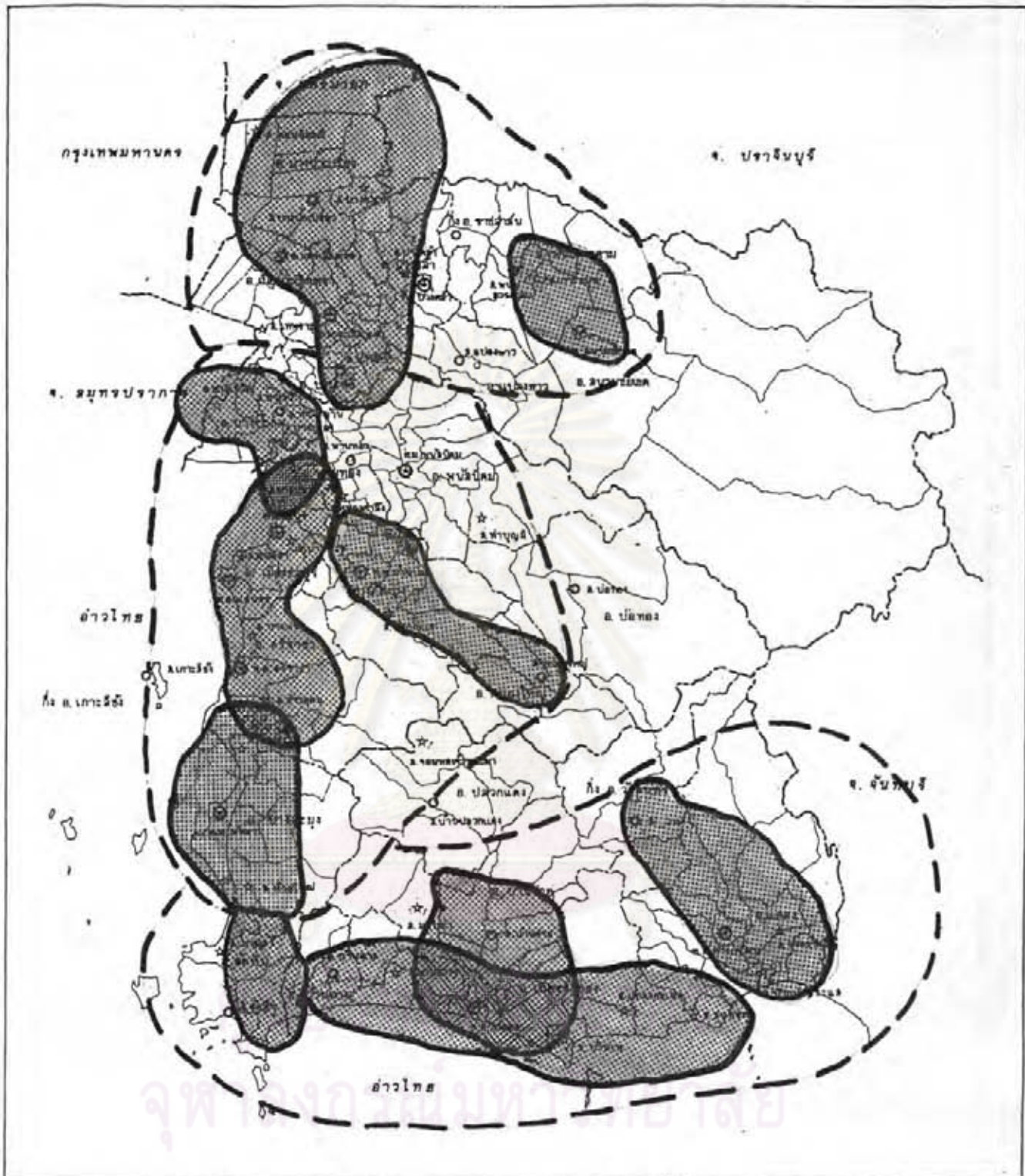


มาตราส่วน



ที่มา : กองปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง





การศึกษาบทบาทและความสัมพันธ์เชิงที่ตั้งของชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก		แผนที่ 4.12
แสดง : ความสัมพันธ์เชิงที่ตั้งของชุมชนเมือง		
	กลุ่มความสัมพันธ์ของชุมชนเมืองระดับย่อย	เขตอำเภอ
	กลุ่มความสัมพันธ์ของชุมชนเมืองระดับใหญ่	เขตตำบล
		เขตจังหวัด



1) กลุ่มชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา ได้แก่ สุขาภิบาลคอนนิมพลี สุขาภิบาลบางขนาก สุขาภิบาลบางน้ำเปรี้ยว สุขาภิบาลนครเนื่องเขต และสุขาภิบาลบ้านโพธิ์ เมื่อพิจารณาจากโครงข่ายคมนาคมจะเห็นว่า เทศบาลเมืองฉะเชิงเทราจะเป็นศูนย์กลาง การคมนาคมขนส่งหลักของจังหวัด มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 314, 315, และ 319 ทางหลวง จังหวัดสาย 3200 และทางหลวงชนบท เป็นเส้นทางติดต่อกับชุมชนต่าง ๆ ดังกล่าว และเมื่อ พิจารณาถึงกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่จะพบว่า สุขาภิบาลคอนนิมพลี สุขาภิบาลบางขนาก ซึ่งเป็น ชุมชนขนาดเล็กมีขนาดประชากรไม่มากนัก คือประมาณ 3,000 คน ขนาดของกิจกรรมในพื้นที่จึง ไม่ซับซ้อนมาก สามารถให้บริการแก่ชุมชนได้ในระดับต่ำ ในเบื้องต้นจึงมาใช้บริการจากชุมชนใกล้เคียง ซึ่งมีระดับความซับซ้อนของกิจกรรมสูงกว่า คือ สุขาภิบาลบางน้ำเปรี้ยว ซึ่งเป็นสุขาภิบาลที่ เป็นที่ตั้งของอำเภอ ในด้านการศึกษามีการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา ในด้านสาธารณสุขมี โรงพยาบาลชุมชนขนาด 10 เตียง ในด้านพาณิชย์และการบริการ มีกิจกรรมด้านนี้มากประเภท

ในขณะที่เกี่ยวข้องกับสุขาภิบาลบางน้ำเปรี้ยว สุขาภิบาลนครเนื่องเขต สุขาภิบาลบ้านโพธิ์ จะมาใช้บริการในชุมชนเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นชุมชนศูนย์กลางระดับจังหวัดมีขนาด ประชากรใหญ่ คือประมาณ 44,000 คน มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะบริการแก่ชุมชนมากประเภทขึ้น ในด้านการศึกษาจะเป็นศูนย์กลางการศึกษาระดับจังหวัด โดยมีการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึง ระดับอุดมศึกษา ในด้านสาธารณสุขมีการให้บริการทั้งจากโรงพยาบาลของรัฐซึ่งเป็นโรงพยาบาล ขนาดใหญ่ 352 เตียง และสถานพยาบาลของเอกชน และในด้านพาณิชย์และการบริการมีประเภท ของกิจกรรมให้บริการทุกประเภท

2) กลุ่มชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนสุขาภิบาลหม่อมสารคาม ได้แก่ สุขาภิบาล สนามชัยเขต และสุขาภิบาลเกาะขนุน เมื่อพิจารณาจากโครงข่ายคมนาคมจะพบว่า มีเส้นทางสาย หลักที่เชื่อมถึงกันได้สะดวกคือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 319 และทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3245 และเมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมต่าง ๆ พบว่า สุขาภิบาลสนามชัยเขต และสุขาภิบาลเกาะขนุน ซึ่งเป็นสุขาภิบาลที่มีขนาดเล็ก คือมีประชากรประมาณ 5,000 คน กิจกรรมภายในชุมชนสามารถ ให้บริการได้ในระดับต่ำ ส่วนกิจกรรมในระดับสูงขึ้นมาจะต้องมาใช้บริการจากสุขาภิบาล หม่อมสารคาม ซึ่งเป็นศูนย์กลางชุมชนระดับอำเภอ ได้แก่ ในด้านการศึกษา มีโรงเรียนในระดับ



มัธยมศึกษา ด้านสาธารณสุขมีโรงพยาบาลขนาด 60 เตียง ในด้านพาณิชย์และบริการมีกิจการโรงแรม ธนาคาร สถาบันการเงิน และประเภทของร้านค้าที่มีให้บริการถึง 600 กว่าแห่ง ในขณะที่สุขาภิบาลสนามชัยเขตมีเพียงโรงพยาบาลชุมชนขนาด 30 เตียง และมีโรงเรียนระดับประถมศึกษา และสุขาภิบาลเกาะขนุนมีโรงพยาบาลในชุมชน และมีเพียงโรงเรียนระดับประถมศึกษาเท่านั้น

3) กลุ่มชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนเทศบาลเมืองชลบุรีทางด้านเหนือ ได้แก่ สุขาภิบาลบางเกลือ สุขาภิบาลบางวัว สุขาภิบาลท่าสะอ้าน สุขาภิบาลบางปะกง และสุขาภิบาลบางทราย ซึ่งมีเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 เป็นเส้นหลักในการเชื่อมโยงพื้นที่ ชุมชนเทศบาลเมืองชลบุรีเป็นศูนย์กลางความเจริญระดับภาค มีเขตอิทธิพลกว้างไกลในระดับจังหวัดและภาค มีความพร้อมในด้านกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี จึงสามารถให้บริการแก่ชุมชนใกล้เคียงได้ ในขณะที่สุขาภิบาลทั้ง 56 แห่ง ยังขาดกิจกรรมด้านสถาบันการเงิน โรงพยาบาล ยกเว้นสุขาภิบาลบางปะกงซึ่งมีโรงพยาบาลขนาด 30 เตียง ในขณะที่เทศบาลเมืองชลบุรีมีโรงพยาบาลศูนย์ขนาด 692 เตียง และมีโรงพยาบาลเอกชนอีก 2 แห่ง ให้บริการ มีธนาคารและสถาบันการเงินจำนวนถึง 18 แห่ง

4) กลุ่มชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับเทศบาลเมืองชลบุรีทางทิศตะวันออก ได้แก่ ชุมชนที่ตั้งอยู่บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 ได้แก่ สุขาภิบาลหัวกุ่มเจ เทศบาลตำบลบ้านบึง และสุขาภิบาลบ้านสวน ซึ่งมีขนาดประชากร 3,998 11,055 และ 51,777 คน ตามลำดับ จากการศึกษาชลบุรีเป็นศูนย์รวมกิจกรรมในทุก ๆ ด้าน จึงทำให้ชุมชนโดยรอบเข้ามาใช้บริการภายในเทศบาลเมืองชลบุรี ในด้านการศึกษาสามารถให้บริการได้ถึงระดับอาชีวศึกษา ในด้านสาธารณสุขมีโรงพยาบาล 3 แห่ง และยังมีคลินิกและร้านขายยาอีกจำนวนมากกระจายอยู่ทั่วเขตเทศบาล ในด้านการคมนาคมขนส่ง เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงติดต่อชุมชนอื่น ๆ ในภูมิภาคและเชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานคร ความสัมพันธ์ของชุมชนเป็นไปบนลักษณะพึ่งพา

5) กลุ่มชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับเทศบาลเมืองชลบุรีทางทิศใต้ ได้แก่ ชุมชนที่ตั้งอยู่ตามเส้นทางทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ได้แก่ สุขาภิบาลอ่าวอุดม เทศบาลตำบลศรีราชา

สุขาภิบาลบางพระ เทศบาลตำบลแสนสุข และสุขาภิบาลอ่างศิลา เป็นกลุ่มชุมชนที่มีการกระจุกตัวสูง มีความซับซ้อนของกิจกรรมในพื้นที่มาก เนื่องจากเป็นการรวมตัวของชุมชนเมืองขนาดใหญ่หลายชุมชน จนอาจกล่าวได้ว่ามีความเจริญต่อเนื่อง เป็นเนื้อเดียวกัน แต่ความสัมพันธ์ยังคงมีลักษณะเชิงพึ่งพากัน โดยมีบางชุมชนที่มีแนวโน้มที่จะเจริญอย่างรวดเร็ว ได้แก่ สุขาภิบาลอ่าวอุดม ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก และเริ่มมีความสำคัญเด่นชัดมากขึ้นมาตั้งแต่เห็นได้จากการจัดตั้ง เป็นเทศบาลตำบลแหลมฉบัง ในปี พ.ศ. 2534 โดยการกำหนดเขตสุขาภิบาลอ่าวอุดมบางส่วนมาจัดตั้ง เทศบาล โดยยังคงรูปสุขาภิบาลอ่าวอุดมบางส่วนไว้แต่ลักษณะการพึ่งพายังคงพึ่งพากิจกรรมต่าง ๆ อยู่

6) กลุ่มชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับเมืองพัทยา ได้แก่ ชุมชนรอบนอกซึ่งตั้งอยู่บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ได้แก่ ชุมชนสุขาภิบาลหัวขามใหญ่ และสุขาภิบาลบางละมุง จากการจัดลำดับความสำคัญของชุมชนเมืองจะพบว่า เมืองพัทยาเป็นชุมชนที่มีความสำคัญอันดับ 1 ในขณะที่สุขาภิบาลหัวขามใหญ่ และสุขาภิบาลบางละมุง เป็นชุมชนในระดับความสำคัญที่ 4 ได้มาใช้บริการที่เมืองพัทยาในด้านการศึกษา สาธารณสุข พาณิชยกรรมและบริการ แต่ปรากฏว่าสุขาภิบาลทั้งสองแห่งมีความหนาแน่นของประชากรมากกว่าเมืองพัทยา ทั้งนี้เป็นเพราะเมืองพัทยามีพื้นที่ว่างมากถึง 208 ตารางกิโลเมตร หากให้อัตราความหนาแน่นประชากรเบาบางกว่า แต่กิจกรรมยังอยู่ในลักษณะเด่นทั้งในด้านการศึกษา สาธารณสุข และการคมนาคมขนส่ง

7) กลุ่มชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับสุขาภิบาลสัตหีบ ได้แก่ ชุมชนที่ตั้งอยู่บนเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ได้แก่ ชุมชนสุขาภิบาลบางเสร่ และชุมชนสุขาภิบาลหัวขามใหญ่ จากการพิจารณาความหนาแน่นของประชากรพบว่า พื้นที่ที่ใกล้สุขาภิบาลสัตหีบจะเริ่มมีความหนาแน่นมากขึ้นเมื่อเข้ามาอยู่ใกล้ศูนย์กลาง โดยที่สุขาภิบาลหัวขามใหญ่ สามารถมาใช้บริการได้ทั้งจาก เมืองพัทยา สุขาภิบาลสัตหีบ และสุขาภิบาลบางเสร่ และจากการพิจารณาจากบทบาทและกิจกรรมจะพบว่า ทั้งชุมชนสุขาภิบาลหัวขามใหญ่ และสุขาภิบาลบางเสร่มีบทบาททางด้านการศึกษา สาธารณสุข การท่องเที่ยว การคมนาคมขนส่ง และพาณิชยกรรมและบริการ ค่อนข้างสุขาภิบาลสัตหีบ ทั้งนี้เนื่องจากสุขาภิบาลมีความเจริญมาตั้งแต่สมัยสงครามเวียดนาม อเมริกาซึ่งใช้สนามบินอยู่ทะเล เป็นฐานทัพอากาศ หากให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น ประกอบกับปัจจุบันเป็นที่ตั้งของฐานทัพเรือสัตหีบ จึงมาใช้บริการด้านต่าง ๆ ในชุมชนสุขาภิบาลสัตหีบด้วย



8) กลุ่มชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับเทศบาลเมืองระยองทางด้านตะวันตก ได้แก่ กลุ่มชุมชนที่ตั้งอยู่บนเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ได้แก่ ชุมชนสุขาภิบาลบ้านฉาง และสุขาภิบาลมาตาพุด มีขนาดประชากรประมาณ 14,000 คน ขณะที่เทศบาลเมืองระยองมีขนาดประชากร 43,985 คน ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญระดับจังหวัด ทั้งชุมชนสุขาภิบาลมาตาพุด และสุขาภิบาลบ้านฉาง จึงมาใช้บริการในระดับที่สูงกว่าจากเทศบาลเมืองระยอง แต่ในอนาคตชุมชนสุขาภิบาลมาตาพุดจะมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วขึ้น เนื่องจากเป็นเขตอุตสาหกรรมตามโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

9) กลุ่มชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับเทศบาลเมืองระยองทางด้านทิศเหนือ ได้แก่ สุขาภิบาลบ้านค่าย และสุขาภิบาลมาบตาพุด ซึ่งตั้งอยู่บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 36 และทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3143 มีขนาดชุมชน 7,478 และ 2,537 คน ตามลำดับ มีความสัมพันธ์กันในเรื่องปัญหา โดยที่เทศบาลเมืองระยองให้บริการแก่ชุมชนทั้งสองแห่ง เนื่องจากเป็นชุมชนศูนย์กลางระดับจังหวัด มีระดับการบริการสูงสามารถให้บริการด้านการศึกษาได้ถึงระดับอาชีวศึกษา ด้านสาธารณสุขมีโรงพยาบาลประจำจังหวัดไว้บริการแก่ชุมชน

10) กลุ่มชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับเทศบาลเมืองระยองทางด้านทิศตะวันออก ได้แก่ สุขาภิบาลสุนทรบุรี สุขาภิบาลเกล่งกะเจ็ด และสุขาภิบาลบ้านเพ ซึ่งตั้งอยู่บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 มีขนาดชุมชนเท่ากับ 16,772 6,585 และ 12,226 คน ตามลำดับ เป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะพึ่งพิงต่อกัน ในด้านสาธารณสุข เทศบาลเมืองระยองมีโรงพยาบาลขนาด 400 เตียง ไว้บริการแก่ประชาชนโดยรอบ ซึ่งสุขาภิบาลทั้ง 3 แห่ง ไม่มีโรงพยาบาลตั้งอยู่ในด้านการศึกษา เทศบาลเมืองระยองสามารถให้บริการด้านการศึกษาได้ถึงระดับอาชีวศึกษา และในด้านพาณิชย์และบริการ เทศบาลตำบลทางเกวียน มีการให้บริการมากกว่า

11) กลุ่มชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับเทศบาลตำบลทางเกวียน ได้แก่ สุขาภิบาลชุมแสง สุขาภิบาลทุ่งควายกิน สุขาภิบาลปากน้ำประแสร์ เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กันในเรื่องปัญหา โดยที่เทศบาลตำบลทางเกวียนเป็นชุมชนศูนย์กลางระดับอำเภอมีบทบาทของชุมชนทั้ง 5 ลักษณะเด่นกว่า จึงให้บริการแก่ชุมชนสุขาภิบาลทั้ง 3

แห่ง โดยมีบริการด้านการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในด้านสาธารณสุข มีสถานพยาบาล  
ทุกประเภทไว้ให้บริการ คือ มีโรงพยาบาล 1 แห่ง มีคลินิก 8 แห่ง ร้านขายยา 23 แห่ง และ  
อนามัย 1 แห่ง

จากการศึกษาและกำหนดความสัมพันธ์เฉพาะกลุ่มทั้งหมด เมื่อนำมาพิจารณาภาพรวม  
จะพบว่า แต่ละกลุ่มอาจมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน โดยมีเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 เป็น  
เส้นทางสายหลัก สามารถที่จะกำหนดกลุ่มความสัมพันธ์ได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่  
เทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลเมืองระยอง และเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา และโดยสรุปจะเห็นว่า  
ทุกชุมชนจะมารับบริการในบริเวณศูนย์กลางใหญ่ คือ บริเวณเทศบาลเมืองชลบุรีต่อเนื่องกันกับ  
สุขาภิบาลบ้านสวนและเทศบาลตำบลแสนสุข ซึ่งเป็นการกระจุกตัวของประชากรประมาณ  
150,000 คน กิจกรรมทุกประเภทจะรวมอยู่ในบริเวณศูนย์กลางนี้ ทั้งในด้านการศึกษาที่มี  
บริการถึงระดับอุดมศึกษา ด้านสาธารณสุขที่มีโรงพยาบาลศูนย์เป็นศูนย์กลางการบริการทางด้าน  
สาธารณสุขในระดับภาค มีสถาบันการเงินจำนวนมาก และเป็นศูนย์รวมระบบโครงข่ายคมนาคม  
ที่สามารถติดต่อกับชุมชนต่าง ๆ ในภูมิภาคและระหว่างภาคได้สะดวก

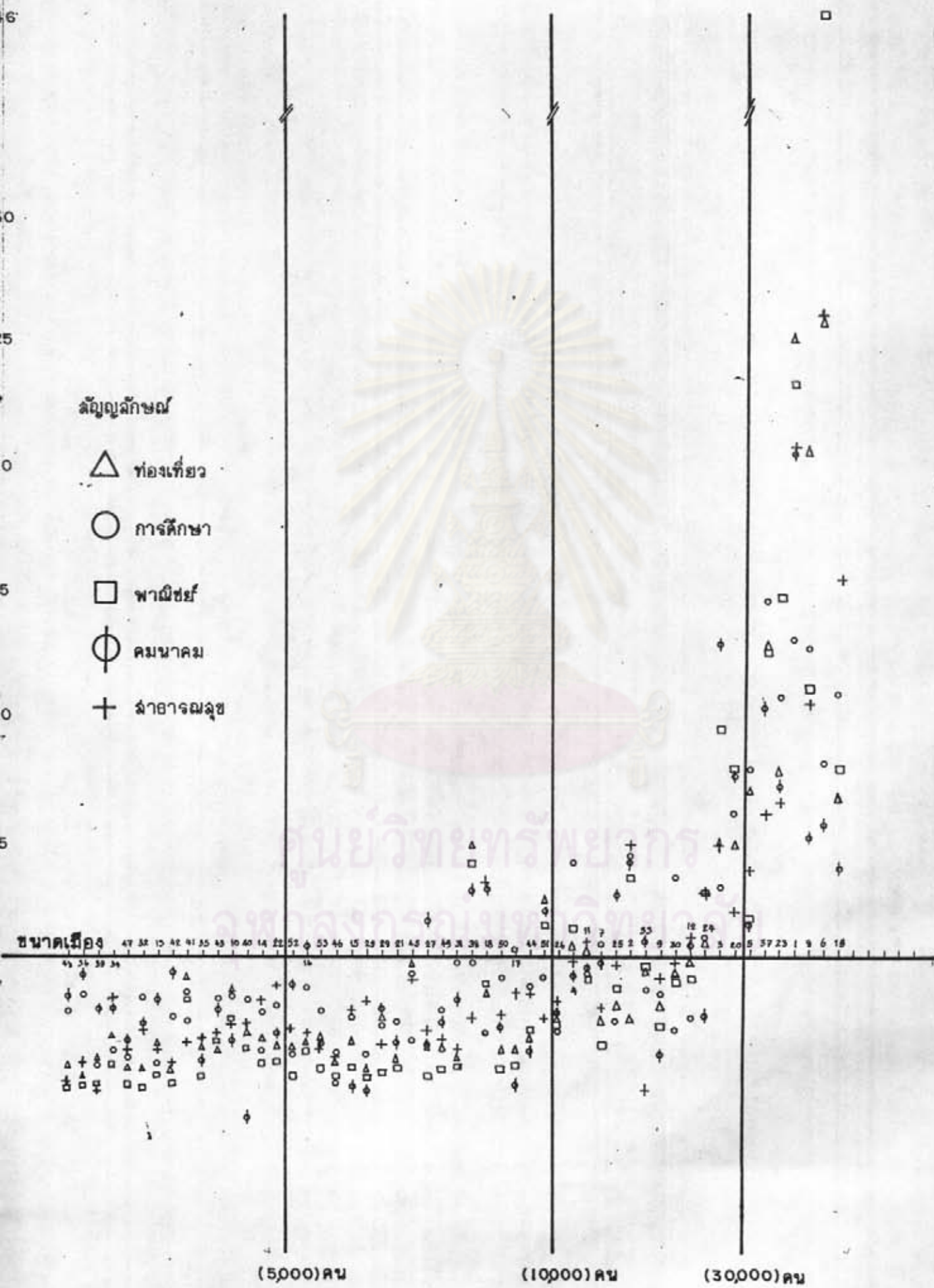
และจากการจัดลำดับความสำคัญของชุมชนพบว่า เทศบาลเมืองชลบุรี เป็นชุมชนที่มี  
ลำดับความสำคัญลำดับที่ 1 ในภูมิภาค และจากการวางตำแหน่งกิจกรรมรวมของบทบาท จะพบว่า  
ชลบุรี เป็นชุมชนที่มีบทบาทเด่นในทุก ๆ ด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เทศบาลเมืองชลบุรี  
เป็นศูนย์กลางการให้บริการแก่ชุมชนโดยรอบ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทและขนาดชุมชน เมืองในพื้นที่ชายฝั่ง  
ทะเลภาคตะวันออก จะพบว่า สัดส่วนของชุมชนเมืองที่มีบทบาทเด่นชัดจะน้อยกว่าสัดส่วนของชุมชน  
เมืองที่มีบทบาทน้อย ซึ่งยังต้องพึ่งพาหรือใช้บริการจากชุมชนเมืองที่มีบทบาทเด่นกว่า อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากแนวตามกลุ่มขนาดของ เมืองได้ข้อสรุปว่า

เมืองซึ่งมีขนาดประชากรมากกว่า 30,000 คนขึ้นไป ซึ่งจัดเป็นเมืองขนาดใหญ่มี  
จำนวน 7 เมือง ได้แก่ สุขาภิบาลอ่าวอุดม เมืองห้วยหินชำ สุขาภิบาลบ้านสวน เทศบาลเมือง



ค่าคะแนน แผนภูมิ 4.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทและขนาดชุมชนเมืองในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก



ชลบุรี เทศบาลเมืองระยอง เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา และเทศบาลตำบลแสนสุข มีบทบาท  
 เค่นทางด้านการให้บริการในทุกด้านแก่ชุมชนเมืองลำดับรองลงมา ทั้งในด้านการท่องเที่ยว  
 การศึกษา พาณิชยกรรม คมนาคม และสาธารณสุข โดยมีเมืองพัทยา มีบทบาทเด่นชัดมากที่สุด  
 ด้านพาณิชยกรรมและบริการ ส่วนเมืองขนาดเล็กที่มีประชากรน้อยกว่า 5,000 คน จะพึ่งพา  
 บริการทุกด้านจากชุมชนเมืองลำดับสูงกว่าขึ้นไป

สำหรับชุมชนเมืองซึ่งมีประชากรขนาด 5,000 - 30,000 คน จะมีสัดส่วนการพึ่งพา  
 การใช้บริการมากกว่าสัดส่วนซึ่งเป็นบทบาทเค่น ทั้งนี้จะเห็นว่าชุมชนที่มีขนาดประชากร 10,000  
 - 30,000 คน จะมีสัดส่วนการพึ่งพาใกล้เคียงกับสัดส่วนการให้บริการ ในขณะที่กลุ่มชุมชนที่มี  
 ขนาดย่อมลงมาคือ ชุมชนที่มีประชากรระหว่าง 5,000 - 10,000 คน จะมีสัดส่วนการให้  
 บริการน้อยกว่าสัดส่วนของการพึ่งพา ดังนั้นอาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า ชุมชนเมืองขนาดกลาง  
 ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกมีบทบาททั้งการให้บริการและรับบริการ โดยที่ชุมชนส่วนใหญ่จะแสดง  
 บทบาทในการรับบริการหรือพึ่งพามากกว่า อันแสดงให้เห็นว่าชุมชนชายฝั่งทะเลตะวันออกยังคง  
 ขาดชุมชนเมืองขนาดกลาง ซึ่งจะทำหน้าที่ในการรองรับการกระจายการบริการไปสู่ชุมชนเมือง  
 ขนาดเล็ก (แผนภูมิที่ 4.1)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร  
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย